44ՐԴ ՏԱՐԻ Թիւ 2450 Կ. ՊՈԼԻՍ — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 27-9 ՅՈՒԼ.-ՕԳ. 1909 — 27 ԹԷՄՈՒԶ 1325-23 ՐԷՃԷՊ 1327

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیازی: ([illegible])
ادارەخانەسی — باب عالی جادەسندە نومرو ٥٤

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՆԻԿ.	ՏՐԿՆ.	ՎԵՑՄՍ.
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 Ֆր.	14 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղշ., մէկէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
54 Grand'Rue de la S. Porte, 54
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Թ. ԳԱՅՍԵՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊՈ.ՊԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՏ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

✶ 10 ՓԱՐԱ ✶ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՕՐԱԹԵՐԹՍ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — ✶ 10 ՓԱՐԱ ✶

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄԱՆՑ
ՀԻՆՑԱԾ ԷՋԵՐԷՆ

ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ՝ ԲԱՅՑ... ՉԳՈՐԾԱԴՐՈՒԱԾ.— ՄԵԾ ՄԵԾ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ.— ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ ՄԸ ՈՐ ՈՉԻՆՉ Կ'ԱՐԺԷ.

Բ. Դրան մերժողական պատասխանագրէն վերջ, որուն մանրամասնութիւնները հրատարակեցինք Դչ.ի թիւով, երեք դեսպանները իրենց կառավարութիւններէն առած հրահանգներուն վրայ՝ կրկին դիմեցին Երլտըզ և Բ. Դուռ, որոնք վերջապէս իրենց կարգին դեսպաններուն ներկայացուցին անոնց ծրագրին չա՛տ մօտեցող բարեկարգական ծրագիր մը, զոր աւելորդ կը համարինք հրատարակել այսօր, քանի որ հրատարակեցինք արդէն բարեկարգութեանց առթիւ դեսպանական ծրագիրը, զոր գրեթէ յետոյ նոյնութեամբ ընդունեց Բ. Դուռը, բայց... չգործադրուելու, կամ ուզածին պէս իմ_բռնելու և գործադրելու պայմանաւ։

Ֆրանսայի, Անգլիոյ և Ռուսիոյ պարոն դեսպանները ուրախ և գոհ իրենց յաջողութեան վրայ, նոյնիմաստ կերպով գրեցին իրենց արտաքին գործոց նախարարներուն։ Ահա Մ. Բ. Գանպոնի կողմէ Մ. Հանոթոյի գրուածը.—

ԲԵՐԱ, 31 Հոկտ. 1895

Սուլթանին հաղորդեցի թէ ֆրանսական կառավարութեան գոհունակութիւն պատճառած է ա՛յն որոշումը՝ որով Ն. Վեհափառութիւնը, մեր առած խորհուրդին վրայ, ի նպաստ Հայոց պահանջուած բարեկարգութիւնները կը շնորհէ։

Բ. Դրան մէկ ծանուցագիրը Հոկտ. 20ին մեզի կը հաղորդէր ընդունուած բարեկարգութիւններուն Թուրքերէն պատճէնը, որուն Թարգմանութիւնը կը ղրկեմ Ձեր Վսեմութեան։ Կը պարունակէ բարձր քոմիսէր Շաքիր փաշայի և վեց վիլայէթներուն կառավարիչներուն ուղղուած Մեծ Եպարքոսական հրամանին պատճէնը։

Վեց վիլայէթներէն դուրս նոյն բարեկարգութեանց տարածման վերաբերեալ կէտն ալ պէտք էր խմբագրուած ըլլալ մեր առաջարկած պայմաններուն համեմատ։ Սակայն Սուլթանը վեց վիլայէթներէն դուրս Հաճընի և Զէյթունի Գազաներուն միայն սահմանափակած է նոյն բարեկարգութեանց գործադրութիւնը, մինչդեռ համոզած էինք զինքը որ անոնք գործադրուին նաև «բոլոր այն գաւառներուն մէջ, ուր քրիստոնեայ ժողովուրդը բնակիչներուն մէկ ստուար մասը կը կազմէ։» Այս կէտը մեզի համար մեծ կարևորութիւն ունենալով, համոզած էինք Սաիտ փաշան (արտաքին գործոց նախարարը) որ նոյնութեամբ ընդունիլ տայ մեր այս մասին գրածը։

Հակառակ ասոր, Բ. Դրան կողմէ Հոկտ. 20ին երեք դեսպաններուն յանձնուած պատճէնը խոստացուած ուղղելի կէտը չէր պարունակեր։ Մեր պահանջումին վրայ Սաիտ փաշա պատասխանեց թէ դժբախտաբար անկարելի է Վեհ. Սուլթանը համոզել այս մասին։ Ուստի որոշեցինք որ բարեկարգութեանց հրովարտակին պատճէնը ստացած ըլլալնուս առթիւ Բ. Դրան գրուած ծանուցագրին մէջ այդ կէտին համար վերապահում ցոյց տանք։

Ձեր Վսեմութիւնը ներփակ պիտի գտնէ Ֆրանսայի, Ռուսիոյ և Անգլիոյ երեք դեսպաններուն կողմէ ամսուս 24ին Սաիտ փաշայի ուղղուած հաւաքական ծանուցագրին պատճէնը։

Ինչպէս պիտի տեսնէք, մեզի կը վերապահենք Վալիներու ընտրութեան վրայ հսկելու իրաւունք մը։ Բ. Դուռը դեռ պատասխանած չէ մեզի այս մասին, որ վերջնականապէս կը լրացնէ Սուլթանին ընդունած բարեկարգութեանց հրովարտակը։

Շաբաթէ մը ի վեր, նախարարները գրեթէ չարունակ նիստ կը գումարեն պալատին մէջ։ Կ'ուսումնասիրեն ընդունուած կարգադրութեանց գործադրութիւնը, և կը զբաղին նշանակելու ա՛յն քրիստոնեայ պաշտօնատարները, որոնք բարեկարգական ծրագրին նախատեսած զանազան պաշտօնները պիտի վարեն։

Որոշուած է որ Շաքիր փաշա հաստատուի բարձր քոմիսէրի պաշտօնին մէջ, և իրեն մօտ քրիստոնեայ մուավին նշանակուած է Լիբանանու նախորդ կառավարիչ Ֆրանքօ փաշային որդին և այդ գաւառին արդի կառավարիչ Նաում փաշայի մօտաւոր ազգական Սիւրիացի կաթոլիկ Ֆէթհի պէյը։

Միւս մուավինները և քոնթրոլի յանձնաժողովին անդամները տակաւին որոշուած չեն։ Սուլթանը իր մարդոց միջոցաւ հարցուցած է մեզի թէ ընդունելի կ'ըլլա՞յ արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաշային այդ յանձնաժողովին նախագահ անուանուիլը։

Իմ մասիս ես առարկութիւն մը չունէի այդ ընտրութեան դէմ։

Դժբախտաբար, Սայիտ փաշա արտաքին գործոց նախարար է. և անգլ. կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ անոր նախագահած յանձնաժողովը կառավարութեան հանդէպ կախակայեալ դիրք մը կ'ունենայ, և թէ մեր Թարգմանները, երբ հայկական գործերու մասին խօսին իրեն հետ, անոր մէջ մինչ աւելի արտաքին գործոց նախարար մը պիտի տեսնեն քան թէ յանձնաժողովի նախագահ մը։

Բ. ԳԱՆՊՈՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՎԱՒԵՐԱԹՈՒՂԹ ՄԸ

Ահա հայկական բարեկարգական ծրագրին նախասաւիղ ծառայող Համբեան հրովարտակը:

30 Րեպի-իւլ-ախըր (20 Հոկտ. 1895) Ուղղուած Էրզրումի, Վանի, Պիթլիսի, Տիարպէքիրի, Մամուրէթ-իւլ-Ազիզի եւ Սըվազի նահանգներուն, ինչպէս նաեւ Քոմիսէր Շաքիր փաշայի.—Ինչպէս ամէն մարդ գիտէ, Վեհ. Սուլթանին փառապանծ հօրը՝ Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ Խանին Թագաւորութեան ատեն 1255 Շապան 26ին հռչակուած Կիւլհանէի Խաթթը Հիւմայունի յուսափողփող պարունակութեան, և 1272 տարւոյն մէջ հրատարակուած Ֆէրմանի, ինչպէս նաև կազմակերպուած և գործադրելի օրէնքներուն բացայայտ պահանջմներուն համաձայն, կայս. կառավարութեան մեծ ու փոքր պաշտօնատարներուն ընտրութիւնը և անուանումը ենթակայ են մասնաւոր կանոններու և կախում ունին կայսերական կամքէն(*). կայսրութեան բոլոր հպատակները, ո՛ր հասարակութեան ալ որ վերաբերին, կ'ընդունուին պետական ծառայութեան մէջ։ Ուրեմն խոստացուեցաւ և որոշուեցաւ որ անոնք պիտի գործածուին հանրային պաշտօններու մէջ, իրենց արժանիքին և իրենց կարողութեան համեմատ և համակերպելով ամենուն մասին գործադրելի կանոնադրութեանց, եւ թէ օսմ. հպատակ եղողները ամէնքն ալ անխտիր պիտի ընդունուին պետական դպրոցներուն մէջ, երբ լրացնեն դպրոցներու համար հաստատուած կանոնագրերուն պայմանները, թէ՛ տարիքի և թէ քննութեան մասին։ Անհրաժեշտ բարեկարգութիւնները կատարուեցան կայս. գաւառներուն մէկ մի տեղի պէտքերուն և տարողութեան համաձայն, և հպատակներու կացութեան բարւոքման և Պետութեան բարօրութեան յաւելման սահմանուած խել մը կարգադրութիւններ եւ կանոնադրութիւններ կը չարունակեն գործադրուիլ։

Վեհ. Սուլթանին բարեգութակ գահակալութեան փառապանծ օրէն ի վեր, իր բարձր խորհուրդները ուղղուեցան այդ ճամբուն մէջ յայտնուած բարի դիտաւորութիւններուն ամբողջական կատարման կողմը(**), և հետեւաբար կայս. կառավարութիւնը մինչև զբաղած է տեղական պէտքերուն և բնիկներուն խառնուածքին համեմատ կայս. բոլոր գաւառներուն մէջ յաջորդաբար գործադրելի ընել օգտակար բարեկարգութիւններ։ Այս անգամ, որոշուեցաւ Անատոլուի գաւառներուն մէջ, ինչպէս՝ Էրզրում, Վան, Պիթլիս, Տիարպէքիր, Մամուրէթ-իւլ-Ազիզ և Սըվազ, գործադրել բարեկարգութիւնները, որոնք Տէսթուրին մէջ արձանագրուած օրէնքները և կանոնադրութիւնները, և Կիւլ-Հանէի ակնարկուած Խաթթը Հիւմայունի՝ ինչպէս նաև բարեկարգութեանց Ֆէրմանին մէջ գրուած կանոնները ու նիւթերը։ Նախարարաց մասնաւոր խորհուրդ մը անոնց գործադրութեան եղանակը որոշելով, և որոշումը Վեհ. Սուլթանին ներկայացնելով, կայս. իրատէն ելաւ։ Որոշուած բարենորոգումներուն մէկ պատճէնը ղրկուեցաւ յիշեալ գաւառներուն։»

Ահա սանկ փուլերէ անցաւ խեղճ հայկական գաւառներուն բարեկարգութեանց հին ծրագիրը, որուն մասին ժամանակին մեծ աղմուկ եղաւ։ Ա՛լ Հայերը փրկուեցան, բոլին, Ֆրանսայի, Անգլիոյ և Ռուսիոյ դեսպաններուն միջամտութեամբ, որուն մասին մօտէն չատ աւելի բան գիտէ արդի Ս. Կաթողիկոսը։

Երեք վեհափառ Տէրութիւններ ամիսներով բան գործ քրեր են իրենց՝ հայկական դատով զբաղելու. Լոնտոն, Բեթերսպուրկ եւ Բարիզ դիւանագիտական հաղորդակցութիւններու բոյն դարձեր են, դեսպանները հոս ժողով ժողովի վրայ գումարեր են, ծրագիր տուեր, ծրագիր առեր են, եւ այս ամէնը գիտէ՞ք ինչո՛ւ համար.— Հայ Ազգին կեանքի, պատիւի եւ ինչքի ապահովութիւն մը ձեռք բերելու համար, այսինքն զուտ մարդկային սկզբնական իրաւունքներ ճանչնալու և ճանչցնելու համար... Ու չեն յաջողեր... որովհետեւ չէին ուզեր յաջողիլ...։ Սովորաբար կ'ըսուի թէ Համիտ գլրենք կը խաղցնէր. ասիկա չատ միամիտ խօսք մըն է, Համիտի խելք չունենալը Եւրոպացիք մեզմէ աւելի գիտէին։ Ճշմարտութիւնը ա՛յն է որ բան'նք թէ Տէրութիւնները Համիտը կը խաղցնէին... իրենց չահուն համար, և այն ժամար բռնակալը, որ պատմութեան բոլոր բռնակալներուն մէջ ամէնէն անխելքն էր, կը պործէնար թէ Եւրոպան կը խաբէր խօսք տալով և իր խօսքը չյարգելով։ Անմիտ չէր գիտեր թէ Եւրոպան իր երկիրը կը տկարացնէր հետզհետէ, մարդկային տարրական իրաւունքները Հայոց զլանալով, իր երկրին ամէնէն հաւատարիմ քաղաքացիները կը սպաննէր, զանոնք իրաւացի դաւադրութիւններու կը մղէր, անտեսութիւնը, բարոյականը կրթութիւնը կը քայքայէր, գահիճներով կը լեցնէր ամէն կողմ, եւ Թուրքիոյ վերջնական հռչակաւորութիւնը կը փութացնէր։ Անմիտ, ինչպէս անմիտ, ժամար են ամէն անոնք, որ օ և է երկրի օ և է չրջանի մէջ անոր օրինակին հետեւեցան, կը հետեւին կամ պիտի հետեւին, ինչպէս կ'ըսէինք անցեալներր։

Երկարեցաւ, վերջացնենք այս հին պատմութիւնը, որ Ջարդերու և հարստահարութեանց նոր չրջան մը բացաւ, խոցեց, խոցոտեց Հայուն սիրտը, ճմլեց անտեսապէս, բարոյապէս և նիւթապէս։ Եւ այսօր իսկ դեռ այդ Ջարդերուն և սոսկալի նեղութիւններուն հակահարուածին տակ, փետտուած հաւու դարձած ենք...

Կը յուսանք թէ Թուրք Սահմանադրութիւնը պիտի հարթէ ամէն բան։ Եւ բան'նք ուրեմն

Վ Ե Ր Ջ

ՍՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

(*) Մենք ստորագծած ենք։

(**) Ամենքն ալ պաշտօնական սուտեր, որոնք Համիտի սեւագիծ դրոշմը կը կրեն՝ Եւրոպան ու քաղաքակրթութիւնը արտասուրող բացարձակ կեղծիքներու ձեւով։

ԻՀՍԱՆ ՖԻՔՐԻ
ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԻՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ

ԻՀՍԱՆ ՖԻՔՐԻ
ՄԵԾ-ԵՊԱՐՔՈՍԸ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ

Յուլիս 2 Բչ. օրը Պաղտատիզատէ Ապտիւլ Գատեր էֆ.ին հետ գտնուած ատենս, մեզ բռնեցին և զատ զատ ոստիկանատուն տարուեցանք։

Երբ ես հարցուցի թէ ինչո՛ւ կը ձերբակալեն զիս, ոստիկանական, տնօրէնը պաշտօնապէս տեղեկացուց հետեւեալ հրամանագիրը ցոյց տալ.—

պատճէնը

Պատ. ատեանին կողմէ պատերազմական նախարարութեան ղրկուած մազպաթաներուն վրայ, կը հաղորդէ որ ձերբակալէք Ճէպէլի Պէրէքէթի նախկին միւթէսարրըֆ Ասաֆ պէյը, Իթիթալի տէր Իհսան Ֆիքրին, Պաղտատիզատէ Ապտիւլ Գատէրը որպէս զի փախչելու առիթ չունենան։

1 Յուլիս 325

Ատանայի կուսակալ Մուսթաֆա Զիհնի հետեւեալը գրած է զինուորական գօմանտանին.

Ձեզ կը հաղորդեմ ներքին գործոց նախարարութեան վերջին հեռագիրը։ Երզին գտնուող Ասաֆ պէյը ձերբակալելու հրաման ղրկուեցաւ Ճէպէլը Պէրէքէթի միւթէսարրըֆին։»

Դեռ պատ. ատեանին առջև ելած չըլլալուս համար, այդ արդարադատ ատեանէն այսպիսի վճիռ մը ելլալը միտքէս չէր անցներ. հետեւաբար դահլիճին ինքզինքը մարդ բանտարկելու չափ յառաջ գացող օրէնքի հակառակ վարմունքին մասին զարմանքս և զայրոյթս յայտնելով, ստիպուեցայ էֆէնտիին հետ մէկտեղ բանտին մէջ մեզի յատկացուած սենեակը երթալ, ըստ որում այդպիսի ուժի մը դիմադրել անկարելի էր ինծի։

Դահլիճը այս ընթացքով սահմանադրական օրէնքները ոտնակոխ ըրած կ'ըլլայ և անհատական ազատութիւնը բռնաբարած։

Այս ապօրէն բանտարկութեան դէմ բողոքանակաբար ես լուռ չմնացի։

«Իթիթալ»ի աճիրաւուած խմբագիր
ԻՀՍԱՆ ՖԻՔՐԻ

Քաղաքիս արդարասէր իւլէմաները և երեւելիները այս ապօրինութեան հանդէպ լուռ չմնացին։ Անոնք ալ հեռագրեցին թէ մեր ձերբակալումը Իսլամներու վրայ չատ գէշ ազդեցութիւն պիտի ընէ։

Յուլիս 9ին Բ. Դուռը կուսակալութեան ղրկած հեռագրին մէջ կ'ըսէր թէ «Բ. Դուռը Իսլամներու դէմ օ և է նպատակ չունի. այլ միակ նպատակն է արդարութեան ծառայել։»

Նոյն օրը ուրիշ անձէ մը սա հեռագիրը առինք.—

Ատանա, Պաղտատիզատէ Ապտիւլ Գատէր և Իհսան Ֆիքրի էֆ.ներուն։

«Երեսփոխանները ձեր ապօրէն ձերբակալութեան համար Եպարքոսը հարցաքննեցին։ Մենք կ'աչխատինք կոր։ Դուք ալ ձեր իրաւունքները փնտռեցէք։ Վստահ եղէք որ արդարութեան պիտի արժանանաք։»

Արդէն վստահ էինք և այս հեռագիրը ալ աւելի մեզի կը վստահեցնէ։ Վստահ ենք թէ քիչ ատենէն արդարութիւնը պիտի երեւան գայ, և ապօրէն կերպով մարդ բանտարկել տուողները իրենց արժանի պատիժը պիտի գտնեն։

Այս մասին տպաւորութիւններէս գլխաւորը այն է թէ սահմանադրութիւնը ոտնակոխ եղաւ.—ազգին ազատութեան համար կեանքիս կէսը զոհած ըլլալով հանդերձ բռնապետական յանցաւորի մը պէս հոս բանտին մէջը կը նստիմ, ամբողջ ընկերներս այսօր ազգային տօնը կը տօնեն մինչ մենք բանտին մէջ ենք։

«Ամէն մարդ ազգ. տօնը տօնեց, մենք սուգի մէջ ենք, կ'ըսենք կոր... տեսնենք, լոյսը չծագած գիշերուան քօղը ինչե՜ր կը ծնի։ ԻՀՍԱՆ ՖԻՔՐԻ

«Իթիթալ», թիւ 1909 Յուլիս 10

Ծ. ԽՄԲ.—Եւ այս մարդուն կը նեղուի որ բանտին մէջեն թերթ խմբագրէ, ձեռագիր ղրկէ, ձեռագիր առնէ, ի՛նչ հանելուկներ ո՛վ, դիֆ։

Հապա Եպարքոսին համար բսածնե՛րը. ի՛նչ սոսկալի ամբաստանութիւն... Քեզ տեսնենք, ո՛վ արդարութիւն:

Այս մարդուն կը նեղուի տակաւին իր ստորագրութեամբ թերթ հրատարակել. բայց, ո՛վ գիտէ, ամեն բանի մէջ բարիք մը կայ, կ'ըսէ բրբական առած մը: Ի՛նչ այլանդակ յայտնութիւններ կ'ընէ Իհսան Ֆիքրի, որ մեզի համար գոնէ յայտնի ստախօս մըն է...:

Ատանայի մէջ կ'երեւի մամուլը աւելի ազատ է...:

ԱՐՏԱԳԱՂԹ

Ատանայի ողբերգութեան գրուագներէն մէկն է անոր արտագաղթը որ սկսած է բարբարոս խուժանի և կառավարութեան կողմէն գործուած աւերը լրացնել։ Երկիրը հետզհետէ կը պարպուի հայ բնակիչներէն, ամբողջ գիւղեր և չրջաններ կ'ամայանան, և վերածնող հայրենիքի ծիրանի արշալոյսին հանդէպ՝ անապահովութեան և անվստահութեան ուրուականը կը քշէ, կը տանի յուսակտուր ժողովուրդը դէպի օտար հորիզոններ։

Երկրի գրեթէ ամէն կողմերէն մեզի հասնող նամակները, ինչպէս նաև լրագրութեան մէջ անցնող հաղորդագրութիւնները կը հաստատեն արտագաղթի արտասովոր հոսանքը մը տխուր իրողութիւնը։ Կիլիկիայէն մարդիկ կը փախչին, քանի որ գերեզմանակոյտերու և տակաւին մխացող աւերակներուն վրայ նոր կեանք մը, եթէ ոչ երջանիկ, գէթ տանելի գոյութիւն մը ստեղծելու դժուարութիւններ ընդունակ են ամէնէն տոկուն ու յամառ բնութիւններն իսկ կոտրելու։

Հին ռէժիմի երեսութեան անկումը պահ մը վարդագոյն ներշնչումներով օրօրեց տառապող և ամէն հոսանքներէ տարուբերւող մտքերը. կը թուէր թէ մեծ դահճապետի արիւնոտ յիշատակները պիտի արագօրէն անցեն տային իսկական վերանորոգչական աչխատանքին, և ներկայ դժբախտ այսօր կամ վաղը գոյնատ մը վերածէր։ Սակայն այդպէս չեղաւ։ Ցուցախոր բնակչութիւնը ապագայի համար որոչ երաշխաւորութիւններ չունենալով և ոչ ալ անհրաժեշտ պաշտպանողականութիւն՝ այդ ապագան սեփական միջոցներու կիրարկումով կազմակերպելու ցանկալի ձև և ընթացք անոր հաղորդելու՝ կտրուկ և զօրեղ հարուածով մը կը քակէ Փորձեան հանգոյցը. արտագաղթ, փախուստ այն երկրէն, որ ոչինչ տուաւ հաճելի և մարդկային, փախուստ դէպի հեռու, Ատլանտիկի արեւմտեան եզերքը, ուր «այնքան երջանիկ են մարդիկ, ուր ցաւերը կաթիլ են և ուրախութիւնները՝ ովկիանոս»։

Եւ կը փախչին, ո՛չ միայն Կիլիկիայի եղերգութեան՝ տուներէն, տեղէն, սիրելիներէն և կտոր մը չոր հացէն զուրկ մնացածները, այլ և ներքին գաւառներու հարիւրաւոր բարեկեցիկ ընտանիքներ։ Կը գաղթեն, դրամի վերածելով ամբողջ ունեցածը, և կը տեղեկագրի, այդպիսիներու կարաւաններէն մէկին համար նոյնիսկ յատուկ նոգենաւ մը վարձուած է՝ Սամսոնէն Նիւ Եորք փոխադրելու զանոնք։

Կիլիկիայի հայ արտագաղթը մամուլէն զատ կառավարութեան ուչադրութիւնն ալ իր վրայ գրաւելով, եթէ հաւատանք, հարկադրած է վերջինը անցագիրներու տրըւիլը արգիլել, այդ չրջանէն արտասահման անցնելու համար։ Չի խօսելով այն մասին, որ անզօր միջոց մըն է այդ և անգործնական, ինչպէս նաև թիւրքահայ մամուլի և գիտակից հասարակութեան կողմէն անհրաժեշտ միջոցներու կիրարկումի ստիպողականութեան վրայ՝ մենք ամերիկահայերս որոչ դիրք մը բռնելու ենք գաղթային հոսանքի այդ աւերիչ երեւոյթին հանդէպ։ Շատ պատճառներ ունինք հակառակ ըլլալու Մ. Նահանգներու մէջ հայ գաղթականութեան յարատեւ աճման, որ փափաքելի նկատելով կարգ մը հացկատակ պատուելիներու և արեւմտեան «քաղաքակրթութեան» յոյժով շլացած միսիոնարական աբբաներու համար՝ կործանիչ և վտանգաւոր պիտի սեպուի հայ ժողովուրդի իսկական բարեկամներու կողմէն։

Անհրաժեշտ է բուռն կերպով մաքառիլ դէպի Մ. Ն.—ը ծայր տուող ներգաղթի այդ հոսանք հոսանքին դէմ, և ամերիկահայ գաղութի պարտքն է՝ ներկայացնել երկրի բնակչութեան իրական գոյներով նոր աչխարհի բոլոր դրական և բացասական կողմերը, և վստահ ենք, չատ չատերը պիտի սթափին իրենց բախտախնդրութեան ոգեւորութենէն և հրաժարին այս «բարեհամբոյր» հողին վրայ իրենց ոտքը կոխելու դիտաւորութենէն։

Պատմենք երկրի ժողովուրդին մեր կեանքի չարն ու բարին, առանց կեղծիքի, առանց չափազանցութիւններու. ամերիկա կորուստ միջոց մըն է՝ համայնածաւալ բնոյթ առնող արտագաղթին առջև թումբ մը կանգնեցնելու համար։

(Ամերիկա) Հայրենիք

ԱՆՑԱԳԻՐՆԵՐԸ

Սահմանադրութեան հռչակումէն ետք, Թուրքիոյ ժողովուրդը յուսաց որ անցագիրներու նախկին օրէնքը զգալի փոփոխութիւններ պիտի կրէր։ Սկիզբները այն ատենուան խառնակութիւններուն մէջ մէկ քանի չաբաթ բոլորովին ձգեցին թէզքէրէները։ Բայց քիչ ետքը ոստիկանական իշխանութիւնները հրաման ստացան անցեալին մէջ եղածին պէս հսկել թէզքէրէներուն վրայ։ Անկէց ի վեր տարի մը անցած է և ցարդ բան մը չէ եղած. ամէն քաղաքակրթեալ տէրութեան համար անհրաժեշտ այս խնդիրը կարգադրել։ Իրաւ է որ կառավարութիւնը Խորհրդարանին նոր օրինագիծ մը ներկայացուց անցագիրներուն մասին, բայց այս օրինագիծը անկատար է և բազմաթիւ թերութիւններ ունի։ Տեսնուած միակ բարեկարգութիւնը ա՛յն է որ Նուֆուս Թէզքէրէները ջնջուած են, և անոնց տեղը կուգայ Հիւվիյէթ Տէֆթէրի ըսուած նոյնութեան թուղթեր։ Այսինքն կը պահուի թէզքէրէն ուրիչ ձևի մը տակ իր բոլոր տաղտուկներով և անպատեհութիւններով։ Բասբորներուն տուրքը կէս օսմ. ոսկի պահուած է, ինչ որ խիստ անհեթեթ է։ Ֆրանսայի մէջ բասբոր մը 2 ֆրանքէն աւելի չէ։ Անկէց զատ կառավարութեան ծրագիրը կը նախատեսէ որ բոլոր օտար հպատակները պէտք է արձանագրուին օսմանեան մարդահամարի տումարներուն մէջ, և փոխարէն իրենց տրուի նոյնութեան թուղթ մը, որ իրենց ձեռքէն պիտի առնուի՝ երբ Թուրքիայէն մեկնին արտասահման բնակելու համար։ Այս դրութիւնը Տէրութեանց ընդունել տալու համար, բանակցութիւններ անհրաժեշտ են, որովհետեւ առանց նախապէս համաձայնութեան, օտար դեսպանատունները պիտի մերժեն փոխել Քաբիթիւլասիոններով երաչխաւորուած հին վիճակը։

Խորհրդարանական յանձնաժողովը, որուն յանձնուած է այս օրինագիծը, մտադիր է բոլորովին փոխել զայն։ Դժբախտաբար նստաչրջանին վախճանը կը մօտենայ առանց բան մը ըլլալու այս մասին, և ժողովուրդը պիտի չարունակէ տառապիլ թէզքէրէի տաղտուկով մինչեւ յառաջիկայ նստաչրջանը։ Կառավարութիւնը կրնայ ինչ ինչ ժամանակաւոր միջոցներ ձեռք առնել դիւրացնելու համար ճամբորդութեան ազատութիւնը եւ մարդահամարի արձանագրութեան ձեւակերպութիւնները, ինչպէս, զոր օրինակ, Ֆրանսայի մէջ, ուր իւրաքանչիւր թաղապետութեան նախագահը մէկ օգնականով կանոնաւորապէս կը կարգադրէ այդ ճիւղը։ Կ. Պոլիս 20 թաղապետական չրջանակներու բաժնուած է, ասոնցմէ իւրաքանչիւրին համար կարելի է մէկը յատկացնել, և սա՛ ճամբորդութեան գործերը դիւրացնել։ Առ այժմ Պրուսայի համար միայն թէզքէրէ չեն պահանջեր, այն ալ Ցուցահանդէսին պատճառաւ, և Պրուսայի կուսակալ Ազմի պէյի կրկնակի պահանջումներուն վրայ։

Գուրիէ տ'Օրիան մատնանիշ կ'ընէ իրողութիւն մը, որ, եթէ ստոյգ է, լոյս մը կը սփռէ ձախող ձեւակերպութիւններու վրայ, որոնք հին ռէժիմի հետքերն են։ Մեր պաշտօնակիցը կ'ըսէ.—

Նախընթաց օր Գոնիայի մէջ հարիւրաւոր անձեր որ Սըլտըզի հանդէսներուն համար տոմսակ գնած և արդէն իսկ Կ. Պոլիս գալու համար վակոններու մէջ նստած էին, յանկարծ արգիլուեցան, սա... փառաւոր պատրուակով թէ թէզքէրէ չունէին։ Խիստ զայրացած, և իրաւամբ, այդ հարիւր Գոնիացիները իրենց գնած տոմսակներուն դրամին ետ վճարուիլը կը պահանջէին։ Ահա կորուստ մը Ատանայի խեղճերուն համար, որոնց ի նպաստ կը տրուէին այդ հանդէսները։

Գոնիայի իշխանութիւնը բարձրէն իրենց եկած հրամանները ցոյց կուտան։ Եթէ իրաւ է, պարզապէս բռնելու է որ գաւառացիներուն արգիլուած է մայրաքաղաք գալ, նոյն իսկ մարդասիրական տօնի մը, օսմանեան համերաշխութեան գործին համար՝ ։ ։

Սահմանադրութեան տարեդարձին առթիւ, Մ. եւ Ց. Բոմբէն Օսմանցիներուն ուղղեալ իր յայտարարութեան մէջ կ'ըսէր թէ «երկիրը պէտք ունի ձեռներէց, երիտասարդ, գործօն ուժերու որ հասկնան սահմանադրական գաղափարները եւ անոնց թափանցեն, թէ կառավարութեան պարտքն է միջոցները

պատրաստել եւ գիւղացնել ընթացքը դէպ ի յառաջդիմութիւն։

Այս տողերը կը ներկայացնենք նոր֊քին գործոց նոր նախարարին ուշադրութեան, համոզուած ըլլալով թէ պիտի բարեփոխէ այս թեզգէրէի օրէնքը ժողովուրդին բաղձանքներուն եւ անտեսական պահանջումներուն համաձայն։

(Օսմանիշէր Լոյս)

Ծ. ԽՄԲ.— Թող քիչ մըն ալ օտարները խօսին...։

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻ 126

126ՐԴ ՆԻՍՏԸ

ՊԱՊԻԿԵԱՆ ՈՐԲԵՐԸ

ՀԱՆՐ. ՇԻՆ. ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

ՊԻՒՏՃԷՆ ԿԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԻ

Նախագահ Ահմէտ Րիզա պէյ բացանիստը ժամը 2½ին։ Դահլիճէն ներկայ էր Հանրօգուտ Շինութեանց նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան։ Նախորդ նիստի ատենագրութեան ընթերցումէն ետքը կարդացուեցաւ քանի մը երեսփոխաններէ ստորագրուած թագրիր մը, որով կը խնդրուէր ողբացեալ Պապիկեան էֆէնտիի որբերուն համար թոշակ յատկացնել կառավարութեան գանձէն։ Թագրիրին ընթերցումը հազիւ վերջացած, աղմուկ մըն է փրթաւ։ Հալէպի երեսփոխաններէն Նաֆի փաշա և Մուսթաֆա էֆէնտի, մէ'կ ձայն բողոքելով և ժողովէն պահանջելով որ մերժուի թագրիրը, և, ազգին արդէն նեղ պիւտճէն չը ծանրաբեռնէլ այս կարգի նպաստներով։ Միւս կողմէ Թագրիրը ստորագրող երեսփոխանները պաշտպանեցին իրենց առաջարկը։ Կիւմիւլճինէյի երեսփոխան Իսմայիլ Հագգը պէյ, սրահ մը մտնելով իր երեսփոխանի հանգամանքը, նախագահի դերը ստանձնեց և լռութեան հրաւիրեց չափազանց հայրենասէր (՞) և ազգին գանձին վրայ գուրգուրացող Հալէպի երկու երեսփոխաններ։ Ասոր վրայ ամբողջ խորհրդարանը առնուեցաւ։ Դրեթէ քառորդ ժամ տեւեց աղմուկը, զոր նախագահը զուր կը փորձէր հանդարտեցնել։ Վերջապէս, Մուսթաֆա էֆէնտի սրահէն դուրս ելլալով միայն կարելի եղաւ վերահաստատել խանգարուած հանդարտութիւնը։

Միջադէպը փակուեցաւ այս կերպով և ժողովը անցաւ օրակարգին, այն է, Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութեան պիւտճէին։ Յանձնաժողովի ատենախօսը Էմրուլլահ էֆէնտին բեմ ելաւ և յայտարարեց թէ Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութեան մէջ Մասնագիտական ճիւղին գոյութեան պէտքը բոլորովին աւելորդ նկատուելով չնջուած է և անոր տեղ կազմուած է «Հանրօգուտ Շինութեանց Մեծ Ժողով» մը։

Նորատունկեան էֆ. (նախարար).—Ես երբեք համամիտ չեմ Մասնագիտական ճիւղի չնջումին. այս խնդիրը խիստ կարեւոր է և քննութեան կը կարօտի. նախապէս պէտք էր որ Յանձնաժողովը զիս մէջ իմ կարծիքիս։ Ինչպէս որ ըսած եմ ասոր, Մասնագիտական ճիւղին պաշտօնը հակել է շինութեանց և ուրիշ գործերու վրայ. եթէ այդ ճիւղը չնջուի, գիտէ՞ք ի՛նչ կ'ըլլայ նախարարութեան վիճակը. առանց կանխաւ խորհրդակցութեան, այդ ճիւղը բան մը չըներ. երկաթուղիներ, խճուղիներ, կամուրջներ, ևն. շինելու համար իրեն կարծիքը պէտք է ստանանք, օրովհետև քէֆշիֆի վերաբերեալ գործերը իր ձեռնհասութեան սահմանին մէջ են։ Վերջապէս Յանձնաժողովին ըրած փոփոխութիւնը անտեղի կը գտնեմ։

Էմրուլլահ էֆ.—Նախ սխալ է նախարարին այն տպաւորութիւնը թէ առանց իր կարծիքին դիմելու կատարած ըլլանք այս փոփոխութիւնը։ Ինք Եւրոպա կը գտնուէր այն ատեն և մենք իր փոխանորդին հետ խորհրդակցելէ ետքը միայն չնջեցինք այդ ճիւղը, որ երեք երկրաչափ ունի միայն. ի՞նչ է ասոնց պաշտօնը՝ հսկել շինութեանց վրայ։ Բայց այդ կարգի խնդիրները պիտի քննուին։ Մենք այդ Մեծ Ժողովը Ֆրանսայի վրայ ձեւած ենք. հոն ըժիմէն միացած աւելորդ ճիւղ

մըն էր, չնչեցինք. չատ մը անտեղութիւններ կ'ըլլային անցեալին մէջ, թէև ներկայ սահմանադրական չրջանին մէջ, մեր Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարին պէս ուղղամիտ մարդ չպիտի ընէր նոյն զեղծումները։

Թրայան Նալի.—Բայց, այդ նորակազմ Մեծ Ժողովին մէջ ի՞նչ հանգամանքով պիտի գտնուին երեսփոխաններ ու ծերակուտականներ։

Տօքթ. Տաղաւարեան իր համամտութիւնը յայտնեց Նալիի և աւելորդ գտաւ Յանձնաժողովին ըրած փոփոխութիւնը։

Նախարարը.—Եւրոպայի սահմանադրական կառավարութեանց մէջ պիւտճէին կազմութեան ատեն, օրինակի մը մէջ այս ինչ ճիւղը չնջուած է չի' կրնար ըսուիլ, ապօրէ'ն է. պէտք է այդ մասին մասնաւոր օրէնսգիծ մը չինել, եթէ չկայ և այնուհետև խորհրդակցութեամբ կարելի է չնջել. եթէ ըսածիս հակառակը ապացուցանէ ոչ մէկ ... կը պահանջեմ որ Մասնագիտական ճիւղը միայն անփոփոխ, մէկ երկու երկրաչափէ չի' բաղկանար. անհնարին ճիւղ մըն է. բացարձակապէս կը մերժեմ Յանձնաժողովին ծրագիրը։ Թողէ՛ք որ մեր քէֆշիֆի խորհրդականը ազատ գործէ։

Միւֆիտ պէյ.—Եթէ ասանկ երթանք, եթէ Յանձնաժողովին ծրագիրը ընդունինք, կամաց կամաց, կառավարութեան բոլոր ժողովներուն մէջ երկերկու երեսփոխան ու ծերակուտական դնել պէտք պիտի ըլլայ։

Սոգիի պէյ (բարկութեամբ).—Այս ժողովը, իբրև օրէնսդիր իշխանութիւն մը, պէտք է յարգէ օրէնքը. օրէնքին ուժը ներկայացնող ժողովի մը անդամները գործադիր իշխանութեան միջամտելու ընել, և յետոյ, նախարարը պատասխանատու ընել. ասիկա չըլլա'ր. երեսփոխանը պէտք է երեսփոխան միայ. ես համամիտ եմ նախարար պէյին։

Գոզմիտի էֆ.— Եթէ Յանձնաժողովը նախարարին գործերուն ա'յդքան միջամտէ, հետեւանքը չատ գէչ պիտի ըլլայ. իրա'ւ է որ առողջ սկզբունքով մը ճամբայ ելեր է, բայց յետոյ աւրեր է. քէֆշիֆի պէս կարեւորագոյն ճիւղի մը գպեր է, մասնագէտներուն ճիւղը չնջելու ելեր է և ասոր տեղը՝ բոլորովին անպատասխանատու ժողով մը կազմեր է։ Ենթադրենք թէ գործողուի ծրագիրը. Մեծ Ժողովին անդամները, երեսփոխան թէ ծերակուտական, չպիտի գիրար հասկնան, քանի որ մասնագէտներ չեն. կը հասկնամ երբ ըսուի թէ այսինչ կամ այնինչ պաշտօնեան աւելորդ է, բայց ամբողջ ճիւղ մը, այն ալ Մասնագիտականը չնջե՛լ..., բոլորովին անկարելի է. կուզի դուք պիտի բացուի, Ժողովին ուզածը՝ նախարարը պիտի չուզէ, և փոխադարձաբար։

Յետոյ նախարարը դարձեալ բեմ ելաւ և գրական փաստերով պաշտպանեց իր դատը։ Վիճաբանութիւնները բաւական համարուեցան և ժողովը ձեռնհասութեամբ մերժեց յանձնաժողովին՝ Մասնագիտական ճիւղը չնջելու ծրագիրը։

Յետոյ Աֆրիկեան Տրիպոլսի մէկ երեսփոխանը բեմ ելաւ և գիտել տուաւ նախարարին թէ իր նահանգը, որ Օսմ. Կայսրութեան տարածութեան ½ մասը կը կազմէ, բոլորովին երեսի վրայ ձգուած է. ասիկա իմ հայրենիքիս համար խրյաշէք մըն է ըսաւ ու բեմէն վար իջաւ, զանազան նոտարններէ ուղղուած սպառնարաութեան վրայ։ Նախարարը պատասխանեց թէ առ այժմ Անատօլուի և Ռումէլիի առանձնաձեւ մասերուն մէջ միայն երկաթուղիներու շինութեանց հոգ կը տարուի. եթէ Աֆրիկեան Տրիպոլսի համար վարկ մը բացուած ըլլա՛յ, հո՛ն ալ ձեռնարկ մը կ'ընէինք, ըսաւ և Ժողովին ծափերուն մէջ բեմէն վար իջաւ։

Կարգ մը պաշտօնեաներու համար ամսականի յաւելում առաջարկուեցաւ նախարարին կողմէն, բայց մերժուեցաւ։

Ժամը 4½ին դադար տրուեցաւ։

Նիստը վերսկսաւ ժամը 6½ին։

Վերակազմութեան հետեւանքով 854 քօմիսէր և ոստիկաններ հանուած էին պաշտօնէ, պահանջուած պայմաններէն զուրկ ըլլալնուն համար. որոշուեցաւ ասոնց համար պաշտօնեաներու թոշակ յատկացնել։

Աստնա զրկուած խորհրդարանական քննիչ Նուստ ֆ Քէմալ պէյի մէկ թագրիրը կարդացուեցաւ, որով կը յայտարարէր թէ իր պաշտօնը լրացած է. ժողովը շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն և տեղեկագրին ընթերցումը յետաձգուեցաւ այսօրուան։

Մամօրուլօ էֆ. գիտել տուաւ թէ Հանրօգուտ Շինութեանց տնօրէնին ամսականը սխալմամբ 2500 ղշ. նշանակուած է, փոխանակ 3500ի, առաջարկեց որ հին ամսականին վրայ միայ դարձնել. նոյնը պնդեց նախարարը, ինչպէս նաեւ Այնթապի երեսփոխան Ալի Ճէնանի։

Զօհրապ էֆ. բեմ ելաւ և պաշտպանելով գործաւորին շահերը, առաջարկեց որ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան մէջ նոր ճիւղ մըն ալ կազմուի, կայսրութեան 600,000 գործաւորներուն համար, որոնք իրենց արիւնը պատրաստ են թափելու հայրենիքին համար. այդ ճիւղին համար, ըսաւ, ամիսը չատ չատ 10 հազար ղշ. պէտք է. կարծեմ թէ նախարարն ալ պիտի ընդունի. կ'առաջարկեմ որ ստեղծուի այդ ճիւղը։

Մէկ քանի երեսփոխաններ ընդդիմախօսեցին, պիւտճէին անձկութիւնը պատրուակելով։ Էմրուլլահ էֆէնտի առաջարկեց որ Արուեստներու ճիւղը զբաղի գործաւորներու խնդիրով։ Նախագահը քուէի դնել ուզեց, Զօհրապ հակառակեցաւ։ Ի վերջոյ քուէի դրուելով մերժուեցաւ Զօհրապ էֆէնտիի առաջարկը։

Միւֆիտ պէյ գիր մը կարդաց, որով կը ծանուցանէր թէ Պոլսոյ ջուրերը քիչ են և թէ Քեաղըթխանէի կողմը աղբիւրի առատ ջուր կայ, և ձեռնարկուած է այդ ջուրը բաշխել մայրաքաղաքին մէջ. առաջարկեց որ այս տարուան համար միայն Հանրօգուտ Շինութեանց պաշտօնատունը վճարէ, այնուհետև, յաջորդ տարիներուն համար, Քաղաքապետութիւնը ստանձնէ ծախքերը։ Յետոյ բեմ ելաւ Նախարարը, և մանրամասնօրէն բացատրեց թէ ի՛նչպէս տարեկան 1 միլիոն 200 հազար ոսկի ծախսելով՝ 8 տարուան մէջ 30,000 քիլոմեթր խճուղիներ չինել ծրագրուած էր, բայց թէ Նլեւմտական Նախարարութիւնը չէր ընդունած վճարել այդ գումարը, և միայն խոստացած էր 600 հազար ոսկի վճարել. յետոյ, փոխառութիւն մը ընել տլխատած էր և չէր յաջողած. վերջապէս ընկերութիւններ ներկայացան, 3 տարուան մէջ նահանգներուն մէջ այդ խճուղիները չինելու խոստումով, պայմանով որ տարեկան 600,000 ոսկի երաշխաւորուի. եթէ ամէն մէկ նահանգ ստանձնէ այդ ծախքէն իրեն ինկած բաժինը, պիտի յաջողինք. և արդէն Նլմտական նախարարին հետ համախորհուրդ մէկ քանի տարուան մէջ պիտի չինել տանք այդ գիծերը։ Նախարարը, այս յայտարարութենէն ետքը, Ժողովին ծափերուն մէջ, բեմէն վար իջաւ։

Էմրուլլահ էֆ.— Նախարարը կը կասկածի թէ կառավարութիւնը չը կարենայ չարունակել վճարումը. բայց պէտք է գիտնալ թէ ազգը պատրաստ է ամէն զոհողութեան, տարուէ տարի կը վճարէ այդ ծախքը։

Յետոյ նահանգներու մէջ երկրաչափներուն և Հանրօգուտ Շինութեանց ուրիշ պաշտօնեաներուն անգործութիւնն ու անհոգութիւնը քննադատուեցաւ Ալի Ճէնանիի, Գասըմ հօճայի, Իսմայիլ Մահիրի կողմէն։

Մուսթաֆա Ասըմ էֆ. (Պոլիս).— Նախարարը կամ Յանձնաժողովը պէտք է ապացուցանէ այդ պաշտօնեաներուն և երկրաչափներուն պէտքը, և մենք ընդունի'նք։

Նախարարը.— Իբրև տեղեկութեան աղբիւր ունինք կուսակալներն ու կառավարիչները, և կա՛մ մեր կողմէն ղրկուած քննիչը. եթէ հաստատենք պաշտօնէական յանցանքը, պաշտօնէ կը դադրեցնենք զայն. այդ պատճառո՛վ է որ Ֆոնիկ Մարմին մը պիտի միայ նահանգներուն մէջ. իսկ եթէ կ'ուզէք հասկնալ թէ՛ ո՛րքան ճամբաներ չինուած կամ նորոգուած են, խնդրեմ, 5—10 հոգի ղրկեցէք պաշտօնատունը, ցոյց տամ մէկիկ մէկիկ բոլոր յատակագիծերը։

Հաֆըզ Իպրահիմ.— Կ'առաջարկեմ որ երբ երեսփոխանները վերադառնան տեղերնին, իրենք քննեն, պատրաստեն ու բերեն տեղեկագիրնին երկրաչափներուն մասին։

Օէյիտ պէյ.— Երեք տարուան մէջ յուսալ անհամ պիտի ըլլանք անոնգին տարածութեամբ կատարուած խճուղիներու, ինչպէս որ յայտարարեց մեր նախարարը, աւելի ազէկ բա՛ն կ'ըլլայ. դեռ ի՛նչ կ'ուզէք։

Ժողովը գոհունակութեամբ ընդունեց նախարարին յայտարարութիւնները։ Տէրսիմի ճամբաներուն համար 20,000 և Աստաբաղրի ու Պոլսի միջև կէս միացած խճուղիին համար 4000 ոսկիի վարկն ալ ընդունեց ժողովը։

Վերջապէս չաբաթ օրուան նիստը փակուեցաւ յաղթանակ մը եղաւ Հանրօգուտ Շինութեանց նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանին համար, որ գործունէութեան ու ձեռնհասութեան փայլուն ապացոյցը տուաւ անգամ մըն ալ։ Այսպէս, Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութեան պիւտճէն ի նպաստ նախարարութեան մէկ քանի յաւելումներով ու բարեփոխութիւններով ընդունուեցաւ։

Կարդալ Մ. Ֆրէնկեանի «Օսմ. Մեծ զինավաճառ»ի ազդը 4րդ էջը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՕՏԱԼՈՒՏ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թայմզի Կ. Պոլսոյ Թղթակիցը Յուլիս 30 թիւով հետեւեալը կը գրէ.—

Հիմա այլ եւս տարակոյս չկայ թէ նախարարութիւնը պաշտօնի վրայ պիտի միայ մինչև Օգոստոսի երրորդ չաբթուն, երբ Եւրոպա գացող երեսփոխանները Կ. Պոլիս կը դառնան։ Կը սպասուի որ Հիլմի փաշա այս ատեն հրաժարի և խնդրուի բրմէ նոր դահլիճ մը կազմել, որ ներկայ նախարարութենէն չատ աւելի զօրաւոր կերպով Ժէօն Թրքական ըլլայ։ Ջէրիտ փաշայի անտարակոյս պիտի յաջորդէ Թալէաթ պէյ։ Րիֆաթ փաշա, որ սկիզբէն դժկամակութեամբ ընդունած էր արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնը պիտի քաշուի։ Քանի մը ձեռնհաս դիտողներու կարծիքով, հաւանաբար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան եւս նոր նախարարութեան չը մասնակցի։ Այսու հանդերձ, մարզպէտութիւնը վտանգաւոր է, մանաւանդ Սրբեւլքի մէջ, և սուրգպէս ոչինչ կարելի է դուռչակել յաւակնէկայ դահլիճէն նկատմամբ, բայց սա՛ պարագային թէ անոր մէջ պիտի գտնուի Թալէաթ պէյ, և Նլմտական ու կրթական նախարարներն ալ պիտի մնան։

Վճռական որոշումը կը միայ Սելանիկի կեդր. Կոմիթէի ձեռքը — և բանակին ձեռքը, կամ աւելի զինուորական դպրոցներէն ելլող բանակին կրտսերագոյն սպաներուն ձեռքը։ Կեդր. Կոմիթէին ազդամ է կ'ըսուի Նիւազի պէյ, որուն ազդեցութիւնը առաջին է մանաւանդ զինուորներուն վրայ, և Սալահէտտին ու Քէմալ պէյերը, երկուքն ալ նշանաւոր սպաներ։ Բայց չատ բան չի գիտցուիր Կեդր. Կոմիթէին կազմութեան կամ ներքին գործերուն մասին և անոր քաղաքականութեան նկատմամբ, միայն սա՛ չափը յայտնի է թէ անիկա այժմ կուսակ Ժէօն Թուրք նախարարներու անուանման, և կը պահանջէ բոլորովին ծայրէ ի ծայր մաքրել աւելի վարչութիւնը։ Անտարակոյս Կեդր. Կոմիթէն կը գտնուի դպրոցական սպաներու ազդեցութեան տակ, և որքան որ Կ. Պոլսոյ Կոմիթէն ալ իր ազդեցութիւնը ունի, բայց տարակոյս չկայ որ Կեդր. Կոմիթէին իրական ուժը հիմնուած է բանակին վրայ։

Պէտք է ենթադրել թէ Կոմիթէն Եւրոպայի քաղաքական կուսակցութիւններուն կարգուկ կազմակերպութիւնը կամ ծրագիրը չունի։ Եւ ասանկ բան չունենալուն մէջ կը կայանայ իր ներկայ ուժը։ Իր ծրագիրը կը բովանդակուի իր անունին մէջ իսկ — Միութեան և Յառաջդիմութեան. նպատակն է կայսրութիւնը զօրացնել և կառավարութիւնը բարւօքել սահմանադրական միջոցներով, բայց, ինչպէս վերջին խորհրդարանական պայքարները ցոյց տուին, անդամներէն չատերը երկպառակ են այդ սահմանադրական միջոցները ի՛նչ ըլլալուն վրայ։ Կոմիթէի վստահութիւնը վայելող նախարարները

ամէն կերպով կարող են վարուիլ ազատօրէն։ Ապահովաբար բացարձակ անկախութիւն կը վայելէ Ճավիտ պէյ. ասիկա կարելի չէ ըսել Ջէրիտ փաշային համար, որ հակառակ կարեւոր դրամական նպաստ մը ըրած ըլլալուն Կոմիթէի անդամին, հիմակ Կոմիթէին վարիչներուն վերջին ծայր կասկածին և անվստահութեան ենթարկուած է — առանց յիշատակելու իր պաշտօնակիցներէն ուրիշ մէկ քանին։

Գալով բանակին, դժուար է ճշմարտութեան հասնիլ այս մասին։ Մէկ կողմէն իրողութիւն է թէ բազմաթիւ սպաներ բացակայ կը գտնուին անպայման արձակուրդով, և ինչ ինչ զօրավարներ բաւական դժուարութիւն կը քաշեն համոզելու իրենց կրտսերագոյնները որ հնազանդին իրենց. միւս կողմէ տարակոյս չկայ որ դպրոցական երիտասարդ սպաներէն չատերը ամէն ժամանակէ աւելի մօտէն չըփումի մէջ են զինուորներու հետ։ Անոնց հետ կ'ուտեն, անոնց հետ մարմնամարզ կ'ընեն, անոնց հետ կ'աղօթեն, և կը յայտարարեն թէ իրենց հրամայած զօրքերը բացարձակապէս վստահելի են։ Տարակոյս չկայ թէ կան մասեր որոնք նուազ վստահելի են, բայց ընդհանրապէս բանակին բարոյական վիճակը լաւագոյն է, և սա այժմ չի վախցուիր Մարտ 31ի չափով ուրիչ պոռթկումէ։ Երիցագոյն սպաներուն իրենց կրտսերագոյններուն հետ յարաբերութիւնները խիստ լաւ բացատրած կ'ըլլանք, առաջիններուն դիրքը բաղդատելով Պօեր վարիչներուն, կարճ յեղափոխական պատերազմին առջի օրերուն Ֆրանսական բանակին մեծ սպաներուն դիրքին հետ։ Անոնք կրտսերագոյններուն կողմէ կը նկատուին ոչ այնքան իրենց ասպիճանով մեծերը այլ աւելի կրթուած սպաներուն ընտիր ներկայացուցիչները։ Այս պարագաներուն տակ կարգապահութեան ժամանակաւոր թուլացում մը անխուսափելի է, բայց օսմ. կայսրութեան հնարաւոր թշնամիները լաւ կ'ընեն, եթէ յիշեն որ վտանգի պահուն բանակին և իր վարիչներուն ազգային հպարտութիւնը և հայրենասիրութիւնը կրնայ անմիջապէս ամենախիստ կարգապահութիւն և հնազանդութիւն վերահաստատել անոր ամէն կարգերուն մէջ։

ԱՏԱՆԱՅԻ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ. ԱՏԵԱՆԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

(Շար. եւ վերջ)

Եւ սակայն եթէ այս բանին ձեռնարկուի՝ դէպքի չըջանակին մէջ եղող բոլոր տարրերն ալ առանց բացառութեան քիչ չատ դէպքին մասնակցած ըլլալով, հետեւանքը այն պիտի ըլլայ որ գիւղերը ու քաղաքները չլթայի տակ առնելով ընդհանուր բանտ մը չինելու հարկը պիտի ծագի, ինչ որ անկարելի է, և ինչպէս վերը պարզեցինք, ծանր պատիժներ հրաւիրող ոճիրներու բոլոր հեղինակները եթէ պատժուին, առջի կատարածին լրացուցին ըլլալով առնուազն 5—600 հոգի ոչնչացնել և այս կերպով ուրիշ կոտորած մը առաջ բերել հարկ պիտի ըլլայ, բան մը որ երկրագործութեամբ ու մշակութեամբ հայրենիքին ծառայող չատ մը առողջ անձերու ոչնչանալուն պատճառ պիտի ըլլայ։ Որովհետև այս բանն ալ կառավարութեան դիտաւորութեանց հետ չի կրնար համաձայնիլ՝ անհրաժեշտ հարկ է ուրիշ յարմար միջոց մը ընտրել։ Միայն թէ հին անիծեալ ըժիմին նման ամէն բան բաժակէ թելով մը կապելու դրութիւնը ի գործ դրուած պիտի ըլլար եթէ ներկայ սահմանադրական վարչութեան օրով ալ այն կերպով չարժուէր, և Պատերազմական վարչութեան ու Ատեանին բովանդակ ըրած գործը ցարդ գործադրուած 15 մահուան պատիժով և 5-10 հոգի ալ բանտարկութեան դատապարտելով վերջացած համարուէր։ Հետեւաբար Ատանայի չըջակայքը ի գործ դրուած կարգ մը մեծ ոճիրներու հեղինակները և այժմ Ատանայի մէջ բանտարկեալ ու իբրեւ հայ խռովարարութեանց հեղինակ ու գործադրիչ եղողները պէտք է որ ըստ օրինի պատժուին և յարակից տեղեկագրին մէջ ինչպէս պարզուած է, դէպքին դրդապատճառ եղողները եւս պէտք է որ իրենց պատիժները կրեն։ Եւ ահա՛ այս չափով բաւականանալով՝ երկու տարրերուն ալ

անցեալը մոռնալու ու իրենց միջեւ գոյութիւն ունեցող հին բարեկամութիւնը վերահաստատելու փափաքին գոհացում տալու համար յարմար կը տեսնուի որ Յուլիս 10ի ազգային տօնին առթիւ ասոնք հաչտուին, և գոյութիւն ունեցող զինուորական ատեան ժամանակ մըն ալ Ատանա կեցնելու պայմանաւ՝ վերջ մը պատերազմական վիճակը որ երկրին տնտեսական կեանքին վրայ մեծ ազդեցութիւն ունի։

Մինչեւ հիմա ո՛չ մէկ ազդեցութեան ենթարկուելով և ազգի ու ցեղի խտրութիւն չդնելով միայն ի'ր խղճի և մաքի համոզման համաձայն՝ պաշտօնը կատարող Պատերազմական Ատեանը պարտականութիւն համարելով պարզել դէպքին ծագումն և ընթացքին նկատմամբ իր քննութեանց արդիւնքը և հայրենիքի խաղաղութեան համար իր հարկ տեսած միջոցները, միեւնոյն արդարութեամբ և անկողմնակալութեամբ ներկայ տեղեկագիրը մատուցած է, որուն համաձայն հարկ եղածին գործադրութիւնը Ձեր բարձր կամքէն կախուած ունի։

24 Յունիս, 1325

Ստորագրութիւններ,

Ատանայի Պատերազմական Ատեանին Նախագահ Միրլիվա Եուսուֆ Քէնան, անդամ՝ միրալայ Ապտիւլրահման, Զէյա պէյը Վէհպի, միրալայ Էօմէր Նաֆիլ պէյը Մէհմէտ, զայմագամ Օսման, Գօլաղասը Ահմէտ Լութֆի, Գօլաղասը Մուսթաֆա Շիւքրի պէյը Մէհմէտ, հարիւրապետ Ահմէտ Զիյա պէյը Օսման, հարիւրապետ Իսմայիլ Րէֆի պէյը Մէհմէտ Րաշիտ։

ԿՐԵՏԷԻ ՀԱՐՑԸ.— Բ. Դուռը երկար ծանուցագիր մը ուղղած էր Յունաստանի, պարզելով օսմ. տեսակէտները այդ խնդրին մէջ և պահանջելով հելլէն սպաներուն Կրետէէն ետ կանչուիլը։ Հելլէն վարչապետ Մ. Ռալլի պատասխանած է թէ այդ խնդիրը Յունաստանի հետ աղերս չունենալով, պէտք է դիմել չորս պաշտպան տէրութեանց։

⁂ Նեի Կազեթա կ'ըսէ թէ Կրետէի քրիստոնեաներէն բաղկացած պատգամաւորութիւն մը այժմ կը չըջի Եւրոպայի քաղաքական կեդրոնները, պահանջելով որ Կրետէի վրայ օսմ. իրաւունքները ճանչցուին և կղզին Յունաստանի չկցուի։

⁂ Դալմաթիոյ, Եաղզաբանի և Ունգարանի բոլոր մաւոնաճիները և մակուկավարները կը ծանուցանեն թէ Կրետէի խնդրին մէջ Յունաստանի ընթացքը նկատի առնելով, ուրեմն օր պոյքօթ պիտի ընեն հելլէն դրօշ կրող նաւերուն դէմ և անոնցմէ ո և է վաճառք և մարդ չպիտի փոխադրեն։

ԽԱԹԹԸ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆ.— Մօնիթէօռ վերապահութեամբ կը ծանուցանէ թէ մօտերս Խաթթը Հիւմայուն մը պիտի հրատարակուի, ծանուցանելով թէ Կրետէն օսմ. երկրէն չանջատելու համար ամէն միջոց ի գործ կը դրուի, հետեւաբար պէտք է ժողովուրդը հանդարտ միայ։

ԹՈՒՐՔԵՒՊԱՐՍԻԿ սահմանագլուխի խնդրին քննիչ յանձնաժողովը աւարտեց իր աշխատութիւնը։

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ մինչեւ 327 (1910) մարտ երկարաձգելու որոշումը վաւերացուեցաւ Կայս. Իրատէով։

ՅՈՅՆ ՉԷԹԷՆԵՐ.— Իզմիրի Թերթերը կը գրեն թէ չատ մը յոյն չէթէներ Սուսամէն Քուչ-Ատայի եզերքը կ'անցնին։ Ցարդ 30 խումբ անցած են։ Ասոնց դէմ զինուորական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին։

ՊՈՒԼԿԱՐ Թերթերը կը հաստատեն թէ Ֆէրտինանտ Թագաւոր սեպտեմբերին Պոլիս պիտի գայ Թագուհիին և գահաժառանգին հետ։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ զբաղած է պատրաստելու թաքրիր մը որով պիտի բողոքէ Ռումէլիի մէջ Յոյն եկեղեցականներու և աշխարհականներու ենթարկուած գէշ ընթացքներուն մասին։

ՀԱՑԻ ԳԻՆԸ.—Առջի օր ալ ալիւրի գինը 101 ղրչ. ըլլալով, քաղաքապետութիւնը մերժեց փռապաններուն պահանջած 5 փարայի յաւելումը. հրահանգ տրուեցաւ ամէն կողմ որ հսկողութիւն կատարեն հացին կչիռին վրայ։

ՏԷՐՍԻՄԸ հանդարտեցնելու համար գացող զօրքերը առանց ընդդիմութեան հանդիպելու մտած են Տէրսիմ։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԻԲ.

Ձիւնը կուգար, քամին կը փչէր մոլեգին ու մենք ձեռք ձեռքի տուած, մագլցելով, սողալով, գլտորուելով հասանք վերջապէս հողաբլուրին գագաթը, ուր կը բարձրանայ բերդը. հոն քիչ մը կանգ առինք, նստանք. վայրկեան մը ետքը, ես դէպի բերդին դուռը քայլերս ուղղեցի, գրեթէ սողալով, մօտեցայ և նշմարեցի պահապան զինուորը, որ գլուխը հրացանին, պառկած էր. աւելի մօտեցայ, տեսայ որ քունը տարած էր. ձիւնը ծածկած էր ամբողջ մարմինը. անզգայ, թմրած վիճակի մէջ գտայ։ Ետ դարձայ, լուր տուի Փանոսին և այս անգամ միասին գացինք. Փանոս սպասեց հոն, հսկելու համար հերթապահ զինուորին վրայ, որ կը խռկար. ես կամացուկ մը ներս սողոսկեցայ. ո՛չ ոք կար. ձախ կողմէն տեսայ երկաթէ դռնակ մը, որ բաց էր, սանդուխէ մը վար իջայ, նկուղի մը մէջ, ուր մեծ ու փոքր ռումբեր չարուած դրըւած էին իրարու քով, խոչոր ռումբերէն մէկը գրկեցի. վեր ելայ. հազիւ թէ դռնակի սանդուխին գագաթը հասած էի, նրբանցքին ներսէն, խռունկէն, խուպոտ, հազացողի մը ձայնը զարկաւ ականջիս. ես սանդուխին գագաթը կեցայ, ռումբը ձեռքերուս մէջ. այդ ձայնը կրկնուեցաւ. խորհեցայ աճապարել, չուտով դուրս ելայ, քնացող հերթապահ զինուորին վրայէն ցատկելով անցայ, ռումբը յանձնեցի Փանոսին և նկուղը վերադարձայ. երկու ռումբեր ալ առի հետս, դուրս ելայ. կը պատրաստուէի անգամ մըն ալ ներս մտնել և ուրիշ ռումբեր փոխադրել. սակայն, ներսէն, ոտքի ձայներ լսեցի. առանց վայրկեան մը կենալու, ռումբերը գրկած, հողաբլուրէն ի վար, ձիւներուն վրայէն վազվզելով իջանք և չունչերնիս Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին բակին մէջ առինք։

— Ցետո՞յ, ընդ. միջեց Սամուէլեան, մինչդեռ միւս ժողովականները չունչերնին բռնած, կը հետեւէին Կարապետի պատմածներուն. յետոյ ի՛նչ ըրիք։

— Յետոյ, խօսքին թելը Փանոս առաւ և չարունակեց, ելանք եկեղեցիէն դուրս, պալատի ճամբան բռնեցինք, Մեծ դուռին առջև երկու սիւներ տեսանք նոր տնկըւած, յաջողեցանք անկէ ալ անցնիլ անվտանգ. վերջապէս, ի՛նչ երկարեմ, Սալիհի ապարանքը հասանք, երեք ռումբերն ալ տեղաւորեցինք ու վերադարձանք։

Ժողովականները, երկու կտրիճներուն յանդգնութեան վրայ հիացած, դեռ մունջ կ'ընէին։

Երկու ընկերները դուրս ելան։

— Է՛հ ուրեմն, ըսաւ Տ. Ղեւոնդ, մենք մեր պարտականութիւնը կատարեցինք. արչալոյսին հազիւ երկու ժամ կայ, աճապարե՛նք վերադառնալ տուներնիս. հիմայ, այս պահուս, Թերեւս պալատին մէջ մեծ իրարանցում մը կայ, եթէ ռումբերը պայթած են, ապահով եմ, Սալիհ անդէնը ղրկուած պէտք է ըլլայ. երթա՛նք, երթա՛նք տուներնիս, տեսնե՛նք ի՛նչ կը բերէ վաղուան արեւը։

Արի եկեղեցականին վերջին խօսքերը խորհրդաւոր էին, տեսնե՛նք ի՛նչ կը բերէ վաղուան արեւը, տեսնե՛նք ի՛նչ պիտի ծնի այս յղի գիչերը, ա՛յս էր բոլոր ժողովականներուն մտածումը։ Վերադարձող երկու յանդուգն ահաբեկիչները լսելէ ետքը խոհեմութիւն չէր սպասել հոն, Երիտասարդին բնակարանին մէջ. ուստի սկսան մէկիկ մէկիկ մեկնիլ և տուներնին վերադառնալ։

Դուրսը քամին կը մռնչէր ու կ'ոռնար, ձիւնէ սիւնակներ թաւալգլորելով սառած ու մթամած մթնոլորտին մէջ. փողոցներուն ամայութիւնը կար ու կար, ո՛չ մէկ գիչերապահ, ո՛չ մէկ ոստիկան. ամբողջ քաղաքը դեռ կը քնանար։ Տ. Ղեւոնդ, որ ամէնէն ետքը մեկնած էր, զգուշաւոր քայլերով, անդուլ անդադար տեղացող ձիւնին տակ ու ոռնացող քամիին մէջէն հասաւ իր բնակարանին դուռը, հրեց ու ներս մտաւ։

Ընտանիքը խորունկ քունի մէջ էր, միայն փոքրիկ Գուրգէնը կուլար օրօրոցին մէջ։

ԻԳ.

Անսովոր իրարանցում մը կար պալատին մէջ, ոստիկան զինուորները, սարսափահար կը վազվզէին իրարու ետեւէ, բանտին երկաթէ վանդակորմը չղթայի տակ առնուած էր քանի մը տասնեակ զինուորներէ, որոնք հոն չարուած էին, մերկ սուիններով։ Ներսէն, բանտին խորքէն խառնաձայն աղաղակներ կը հասնէին, բանտապաններուն յուսահատ վայնասունը կը լսուէր։

Ի՛նչ պատահած էր սակայն։

Գիչերուան խորունկ ու անխռով լռութեան մէջ, ահռելի պայթում մը լսուած էր. բոլոր բանտարկեալները, յանկարծ արթնցած, իրենց խուցերուն դուռները խորտակած ու դուրս նետուած էին, բանտին քառակուսի բակին մէջ։

Ամէն գլուխէ ձայն մը. ո՛չ ոք կը յաջողէր մեկնել այդ պայթումը։

Բանտին մէջ աղմուկը կ'աւելնար երթալով. բանտապանները, իրենց կեանքն ազատելու համար, զէնքը կոխկռտելով դուրս կը թափէին, վանդակորմէն դուրս և «Օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն, բանտարկեալները փախա՛ն» աղաղակներով պալատին ոստիկանութիւնն ու զինուորականութիւնը ոտք կը հանէին։

—Ջեթունցինե՛րը կուգան, Ջեթունցինե՛րը, Մարաշի վրա՛յ կը քալեն, կ'ըսէին չատերը։

—Ախըրտաղի լեռնէն հարիւրներով, հազարներով, մարախի պէս կը թափին, քաղաքը վտանգի մէջ է, կը պոռային ուրիչները։

Սակայն ո՛չ ոք կրնար թափանցել գաղտնիքը, իրականութիւնը։

Մարդասպաններու բանտին բակը փոթորկաւանջ ծովի մը պէս կը տատանէր։ Քանի մը յանդուգն, արիւնշաւի բանտարկեալներ, որոնց մէջ էր նաեւ Ճումամ, Նէքրուէքէի Տուրսուն պէյին կարծեցեալ մարդասպանը, իրարու ուսերուն վրայ մագլցելով անդրուխ մը ձեւացուցած, բանտին տանիքը յաջողած էին ելլել։

—Հասէ՛ք, հասէ՛ք, կը պոռային ասոնք, տեսէ՛ք, տեսէ՛ք, ահա՛ կուգան, մօտեցա՛ն։

—Ջինարա՛նը մտան, նայեցէ՛ք, նայեցէ՛ք, կը պոռային ուրիչներ։

(Շարունակելի)

ՃԱՆԷԹԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Տրիպոլսէն ներքին գործոց նախարարին կը հեռագրեն թէ 200 Ֆրանսացի զինուորներու կողմէ Ճանէթի գրաւումէն քիչ ետքը 150 Իտալացի զինուորներ ալ մէկ թնդանօթով հոն մտան, և պահանջեցին որ Ֆրանսացիք դուրս ելլեն, որովհետեւ Ճանէթ Իտալիոյ կը վերաբերի: Ֆրանսացիք մերժեցին դուրս ելլել: Նայէ Ֆրայէ Բրեսէ կ'ըսէ թէ այս լուրը լուսաբանութեան կը կարօտի: Նախ անհաւանալի է որ յանկարծ Իտալացի զինուորներ երեւցած ըլլան Տրիպոլսոյ հարաւային արեւմտեան անկիւնը: Իտալիա պահպանողական չունի Տրիպոլսոյ մէջ, որ Թուրքիոյ կը վերաբերի, ափրիկեան հողին վրայ անիկա Էրիթրէայի մէջ միայն (Հապէշստանի ծովեզերեայ մասը) հաստատուած է, և կարելի չէ ընդունիլ որ Իտալական զօրաց մը առանց նշմարուելու կարենայ Կարմիր ծովուն եզերքէն մինչեւ Թունուզ Տրիպոլսոյ սահմանը գալ:

Թէ ի՛նչ պատճառներով Ֆրանսական զօրախումբ մը գրաւած է Ճանէթը, յայտնի չէ: Ֆրանսա արդէն երեք տարի առաջ ապահովեց այդ վայրը: Այն միջոցին Բ. Դուռը ջանքեր կ'ընէր վաճառականութիւնն ու հաղորդակցութիւնը զարգացնել Տրիպոլսոյ մէջ, և զօրացնել գաւառին պաշտպանութեան ընդունակութիւնը, որու սահմաններու վրայ ըմբոստ ցեղեր հաստատուած են, և Ճանէթի ովասիսին առթիւ 1906ին վէճ ծագեցաւ Ֆրանսայի և Թուրքիոյ միջեւ: Մրցում մը ալ ունեցաւ ֆրանսական և Թուրք զինուորական արշաւախումբի մը միջեւ, որ կը յիշեցնէր Ֆաշոտա Փրէնէրի և Մառշանի մրցումը: Ֆրանսացիք Թուրքերէն առաջ մտան և ովասիսը գրաւեցին:

ԿԱՅՍ. ԻՐԱՏԷ մը արտօնեց Գասթէմօնիի կուսակալ Ֆուատ պէյը պաշտօնէ քաշել:

ՆԷՃԻՊ ՄԵԼՀԱՄԷ, իր մէկ տարուան բանտարկութեան շրջանը աւարտած ըլլալով, արձակուեցաւ բանտէն:

ՏՕՔԹ. ՆԱԶԸՄ ՊԷՅԻ համար գրուած էր թէ Իթթիհատի Քոմիթէէն վտարուած է, Մահմուտ Շէվքէթ և Հիւսէյին Հիլմի փաշաներուն հետ կասկածելի յարաբերութիւններ ունենալուն համար: Այս լուրը կը հերքուի բացարձակապէս:

ՍԿԻՒՏԱՐԻ կառավարիչ կարգուեցաւ Տէպրէի նախորդ կառավարիչ Ֆայիգ պէյ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.—Սեբաստիայէն Յուլիս 23 թուով կը հեռագրեն թէ Զառա գաւառակին մէջ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցում մը պատահեր է, բայց ոեւ է կորուստ տեղի չէ ունեցեր:

ՀԵԼԼԷՆ ԽՌՈՎԱՐԱՐՆԵՐ.—Պոլսէն Սոֆիայի թերթերուն կը տեղեկացնեն թէ՝ կ'ըսէ Բարրիս, Սէլանիկի մէջ ձերբակալուած մէկ քանի խռովարար Հելլէններ, ուրիշներու օրինակ ըլլալու համար, մահուան պիտի դատապարտուին:

ՀՐԴԵՀ.—Շաբաթ օր հրդեհ ծագեցաւ Մաքրիգիւղ Տօքթ. Շէրիֆճեանի բնակարանէն և հասած օգնութեանց շնորհիւ միայն նոյն տունը այրեցաւ:

ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ ՆՇԱՆՆԵՐ.—Գրած էինք թէ Գումգաբուի և Կէտիկփաշայի քրիստոնեաներու տուներուն վրայ կարմիր նշաններ գրուած էին գիշերանց: Ոստիկանութիւնը քննութիւն կատարած ըլլալով, երեւան հանած է թէ այդ նշանները, կ'ըսէ Թասվիրը Էֆքեար, Գումգաբուի յունաց Նէոտիվէնցիի եկեղեցիին նոր հաւաքիչը գրեր է, որպէսզի կարենայ դիւրութեամբ զանազանել յոյներու տուները հայերէն: Ջնջել տուեր թէ Սուլթան Համամի կողմը հայ վաճառատուններուն վրայ գրուած նշանն՛երն ալ յոյն մուխտարին կողմէ գրուած են:

ՖՕՆ ՏԵՐ ԿՈԼՑ ՓԱՇԱ, առջի օր Եւրոպա մեկներ է ուր մէկ քանի օր մնալէ և օսմ. բանակին ռազմափորձերուն ներկայ գտնուելէ յետոյ պիտի վերադառնայ Գերմանիա:

ԿԱՅՍ. ՌՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ.—Առջի աւուր Վարչապետը և Ղազի Մուխթար փաշա կայսեր ներկայացան:

ԾՈՎԱԿԱԼ Քէմալ փաշայի հրամանատարութեան տակ գտնուող Օսմ. նաւատորմը առջի օր Իզմիրի առջեւ հասեր և փառաւոր ընդունելութիւն մը գտեր է:

ԱՏԱՆԱՅԻ կուսակալի նորընտիր փոխանորդը Ճէմալ պէյ առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ:

Ծ ՀԱԶԱՐ ԶՕՐՔԵՐԸ ԶԷՆՔԻ ՏԱԿ.—Սէլանիկէն Պերլինէր Թակէպլաթի կը գրեն.—«Պատերազմական նախարարը Բ. Զօրաբանակի պատկանեալ պահեստ 50 հազար զէնքի տակ կոչել հրաման տուած է: Իզմիրի և Տրապիզոնի պահեստներն ալ զէնքի տակ կանչուած են: Կառավարութիւնը այժմ Կրետէի ջուրերը զօրք և ռազմանիւթ փոխադրելու զբաղած է»:

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ նորընտիր նախարար Թալէաթ պէյ վաղը իրիկուն մայրաքաղաք կը հասնի և չորեքշաբթի օր առաջին անգամ ըլլալով ներկայ կը գտնուի նախարարաց խորհուրդին:

ՊԱՏԵՐԱԶՄ. ԱՏԵԱՆԻՆ կողմէ աքսորի դատապարտուած 43 ռէաքսիոնէռներ, երէկ մասնաւոր շոգենաւով Միտիլլի, Սագըզ, Աքքայ, Րոտոս, Թարապուլուս, Ղարզ, Պօտրում և Ֆիզան աքսորուեցան:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԶԱՐԸ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐՈՒՄ ԿԸ ՇՆՈՐՀԷ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Անգլիոյ ժողովուրդին կողմէ շատ ցուրտ ընդունելութիւն եղաւ Զարին, իր երկրին մէջ գործուած անիրաւութիւններուն հետեւանքով: Բողոքներ եղան պաշտօնական եւ անպաշտօն շրջանակներէ:

Ռուսիոյ կայսրը վեհանձնութեան գեղեցիկ շարժում մը ունեցաւ: Նոյն իսկ Անգլիական ջուրերուն վրայ Սթանտարտ զբօսանաւուն մէջ ստորագրեց հրովարտակ մը որով ընդհանուր ներում կը շնորհէ քաղաքական յանցաւորներուն: Ասիկա մեծ նշանակութիւն ունի: Ինչ անցաւ դարձաւ արդեօք Անգլիոյ և Ռուսիոյ վեհապետներուն մասնաւոր տեսակցութեան մէջ: Հայերն ալ անշուշտ պիտի օգտուին կայսերական այս շնորհէն:

Պէտք է ուշադրութիւն ընել թէ միջազգային տեսակէտով այս պարագան առանձին կարեւորութիւն ունի: Զարը իր երկրէն դուրս ներումի հրովարտակ կը հանէ, անշուշտ բաներ մը անցան դարձան: Ամէն պարագայի մէջ, Ռուսիա գործելու կատարեալ ազատութիւն ձեռք բերաւ այս անգամ Անգլիոյ կողմէ, և հետեւաբար ինք ալ զիջում ըրաւ ներքին քաղաքականութեան տեսակէտով:

Կովկասի Հայութեան աչքը լո՛յս, միայն կը խնդրենք որ այսուհետեւ զիրար հասկնան Ռուս կառավարութիւնը մէկ կողմէ և Հայերը միւս կողմէն: Հայերը, ո՛ւր որ գտնուին իրենց երկրին զաւակն են, պատիւն են: Իրենք գաղափարի կռիւ կը մղեն ազատութեան, արդարութեան, հաւասարութեան շուրջ, և յիմար են ամէն անոնք, որոնք անջատողական գաղափար կը վերագրեն Հայերուն: Հայուն արիւնին ծարաւի գիշատիչ անձինք են անոնք, որոնք իրենց հալածարդիւնքին, վայրագ, անկրօն եւ վատ ջարդերը, հարստահարութիւնները արդարացնելու համար, Հայուն ետեւէն կ'իյնան: Հայը արդարութիւն կ'ուզէ, կատարեալ հաւասարութիւն, ճիշդ ինչպէս կ'ըլլայ Եւրոպայի քաղաքակիրթեալ երկիրներուն մէջ:

Կը շնորհաւորենք Ռուս կառավարութիւնը, Ռուսիոյ հայերը, եւ յաջողութիւն կը մաղթենք իրենց արդարասէր ձեռնարկներուն համար ի նպաստ յառաջդիմութեան:

ԱՏԱՆԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

Դատական գործոց նախարարութիւնը կը պատրաստէ մասնաւոր օրինագիծ մը Ատանայի վաճառականութեան փճացումին առաջքը առնելու նպատակաւ: Օրինագծին հիմնական սկզբունքն է վաճառականները փրկել սնանկ նկատուելու պարագայէն, և տալ անոնց ամէնայն դիւրութիւններ, որոնցմով օրինական սահմանի մէջ ներելի ըլլայ անոնց շարունակել իրենց գործը, Concordat-ի պայմաններու համաձայն: Սնանկութիւն պիտի չընդունուի արկածեալ վաճառականներուն համար, այլ քոնքորտաթօյի սկզբունքով, անոնք պիտի շարունակեն իրենց գործը, Պետութեան կողմէ ըլլալիք դրամական նպաստներու միջոցաւ: Այս կարեւոր օրինագիծը ի մօտոյ պիտի ենթարկուի Խորհրդարանին, հաստատուելու համար:

ՍԻՍԼԵԱՆ ԱՒԵՏԻՍԻ ԾԵԾ ՈՒՏԵԼԸ

Մանսուրայէն կը գրէ մեզ Տիար Բարսեղ Պալըգճեան.—

«Ատանայի տխրահռչակ և աղտոտ խաֆիյէն՝ Աւետիս Սիսլեան որ անցեալ շաբաթուց դէպ մը կատարեց Ատանայի մէջ թէ՛ ջարդէն առաջ և թէ ջարդէն յետոյ, այս անգամ յաջողեր է Եգիպտոս գալ: Հինգշաբթի օր Յուլիս 16/29ին գիշերը հասած էր քաղաքիս առաջնակարգ սրճարաններէն մէկուն մէջ: Կարծես չէր բաւեր իր նողկալի ներկայութիւնը, այդ ազգակործան վատակը՝ Աւետիս Սիսլեան սկսաւ ներկայ Հայերուն հետ վիճաբանիլ, կարծես զանոնք գրգռելու համար սահմանադրութեան և ազգին դէմ: Ցանդգնեցաւ ըսել նաեւ թէ Ատանայի ջարդը Հայերուն լաւ դաս մը եղաւ և թէ պէտք է որ Հայերը դէմ ըլլան սահմանադրութեան, հեռու կենան «դրօշակ»-ի «Հնչակ»-ի մարդոցմէ որոնք վատ են, և այլն: Ցետոյ 29 տարի պաշտօն թէրճիմանութիւն, և սեր մուհասէպէճիութիւն ընելը մէջ բերելով, սկսաւ ուղղակի գովասանք ընել Ատանայի իրեն պէս կարգ մը սրիկաներուն: Ներկաները այլ եւս չկրնալով համբերել յարձակեցան վրան և փառաւոր ծեծ մը քաշեցին այս խաֆիյէին և իր տղուն ու քաշկռտելով յանձնեցին ոստիկանութեան, որ բանտարկել և հարկ եղած քննութիւնը կատարելէ յետոյ, համոզում գոյացնելով որ այդ Սիսլեան բաւած սրիկան խռովարար և միեւնոյն ատեն ռէաքսիոնէռ մըն է, ոստիկաններու հսկողութեամբ քաղաքէն աքսորեց Բորդ Սայիտ, ուրկէ Աւետիս մեկներ է Ռատոսի կղզին՝ իր եղօր քով: Մօտերս Պոլիս պիտի մեկնի եղեր ստանալու համար կառավարութենէն իր 29 տարուան (ազգակործան) ծառայութեան՝ վարձատրութիւնը:»

ԱՏԱՆԱՅԻ ԽՆԴԻՐ.—Քաղաք. Ժողովին որոշումով շաբաթ օր Ս. Պատրիարք հայրը ընկերակցութեամբ գործադիրին այցելութիւն տուաւ Վարչապետ Հիլմի փաշայի: Նորին Ամենապատուութիւնը հարցուց վարչապետին թէ ինչո՞ւ մինչեւ հիմա յետաձգուեցաւ Ատանայի հայոց անմեղ հռչակուելուն մասին կառավարութեան կողմէ նախապէս խոստացուած պաշտօնական հերքումագրին հրատարակութիւնը: Դուրեան Սրբազան այս առթիւ բողոքեց նաեւ թէ մինչեւ այժմ կառավարութիւնը չէ գործադրած Ատանայի կացութեան բարւոքման մասին որոշուած և խոստացուած միջոցները: Հիլմի փաշա, ինչպէս միշտ, դարձեալ վստահեցուց թէ նախարարաց խորհուրդը կիրակի (երէկ) նիստին մէջ նկատողութեան պիտի առնէ անպատճառ Ատանայի խնդիրը. իսկ այդ յետաձգուելուն պատճառը կարգ մը պաշտօնագրերու դեռ չկարգադրուած ըլլալն էր:

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ.—Կառավարութեան կողմէ Ատանայի աղէտեալներուն յատկացուած, ինչպէս նաեւ զանազան միջոցներով հաւաքուած նպաստի գումարները բաշխելու և հրկիզուած ու քանդուած տուներուն օր առաջ շինութեան համար՝ Բ. Դուռը յանձնաժողով մը կազմած և կայս. իրատէով ալ վաւերացնել տուած է: Այս յանձնաժողովին նախագահ կարգուած է Սէյյանի նախորդ տէֆթէրտար Քէմալ պէյ:

ԱՏԱՆԱՅԻ բոլոր քրիստոնեայ հոգեւոր պետերը, կ'ըսէ Սապահ, հաւաքաբար հեռագիր մը ուղղած են Յունաց պատրիարքին և շնորհակալութիւն կը յայտնեն Ս. Ժողովին, մինչեւ այժմ Ատանայի աղէտեալներուն անունով ղրկուած նպաստի գումարներուն համար:

⁂ Ատանայի կուսակալը առջի օրուան թուով կը հեռագրէ Ներքին Գործոց Նախարարութեան.—«Վերջին քսանըչորս ժամուան միջոցին ո՛չ Ատանայի կեդրոնին և ոչ ալ շրջականներուն մէջ դէպք պատահած չէ»: Դարձեալ նոյն կուսակալութենէն.—«Դէպքին հետեւանքով իբրեւ յանցաւոր ձերբակալուած են Ատանայի մէջ 335 իսլամ և 28 ոչ-իսլամ. Գօզանի և Ճէպէլը պէրէքէթի մէջ 348 իսլամ և 45 ոչ-իսլամ. ընդհանուր գումար՝ 683 իսլամ և 73 ոչ-իսլամ»:

ՀԱՃԸՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.—Վեց ամիս առաջ Սահմանադրութիւնը պաշտպանելու համար Մարաշի մէջ ըրած մէկ քարոզութեան հետեւանքով, տեղւոյն Առաջնորդը հսկողութեամբ Մարաշ ղրկուեցաւ 3 շաբաթ առաջ. առջի օր իրմէ լուր առինք, թէ Մարաշի Պատերազմ. Ատեանը մէկ քանի անգամ հարցաքննած է զինքը և յոյս կայ որ անաչառ քննութիւն կատարելով անպարտ արձակէ զայն: Բանտարկուած Հայերուն թիւը օր ըստ օրէ աւելնալու վրայ է. հիմա հարիւրի մօտ է, անոնց մեծ մասը Էրգին ղրկուեցաւ. այս օրերս խմբովին կը բանտարկուին հարուստները ամէնք. ինքնապաշտպանութիւն ընելնուս համար յանցաւոր ենք: Ս. Յակոբայ վանքին նորաշէն վարժարանները այրելով հազարաւոր ոսկինոց արծաթեայ և ոսկեզօծ թագերն ու այլ և այլ սպասներ յափշտակող Թուրքերը այժմ ազատ կը պտտին, իսկ տաճկի մը տեղը միայն առանց հայը բանտերու անկիւնը կը փտի. Հաճընի պաշարման միջոցին գիշերները Յօլամաճի կողմէն (հիւս. արեւելք) միշտ առ նախայարձակութիւնը կը կրկնէին ռէաքսիոնէռները. «կեավուրլա՛ր, Հաճընըլը՛ր, տայանըլմազ տէրտ ալյը, պու Հաճընը արթը էքէճէյիզ, նէրէտէ կիւրինէր, չագըրըն սիզի հիւրիյէթլէրինիզի ալ Հաճընլըլարըզ թէ ճանըղզը գուրթարսըն»: Այս խօսքերը արտասանող ռէաքսիոնէռները այժմ արձակ համարձակ կը պտտին: Այս օրերս նաեւ խմբովին կը հարցաքննուին ու կը բանտարկուին Ներսէսեան Ընթերցասիրաց ընկերութեան անդամները իբր խռովարար: Մինչ Հայերուս միակ յանցանքը՝ Օսմանեան կողմը (հիւսիս) 12 զինուորներու կամաւորին սպանած մարմիններն առնելն է: Մենք կը յուսայինք որ կառավարութիւնը պիտի գնահատէր մեր կատարած ինքնապաշտպանութեան գործը, որովհետեւ այն 12 մարթիններով զինուած Հայերուն շնորհիւ էր որ աւելին 12000էն աւելի խեղճ հայերը ազատուեցան. կարծուեցաւ թէ հարիւրաւոր մարթին կը գտնուի Հաճընի մէջ, որով խիստ խուսափելութեամբ ենթարկուեցանք՝ բայց անօգուտ. այժմ մեր իրաւունքը պաշտպանող մէկը չունինք, հրացանը իսկ ձեռքը չառնող Հայեր բանտ կը լեցնեն: Հաճընցին չորս աչքով սպասող է իր սիրելի Առաջնորդին ազատմանը և Հաճըն գալուստին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ.—Թուրք Քոմիթէին ամերիկեան մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ Յուլիս 11 շաբաթ իրիկուն Նիւ Եորքի Մոլլ ճաշարանին մէջ հանդէս մը տեղի ունեցաւ Սահմանադրութեան տարեդարձը տօնելու համար: Քանի մը հարիւր հոգի ներկայ էին. կը նախագահէր հիւպատոս Ռէուֆ պէյ: Ճաշէն վերջ գլխաւոր բանախօսութիւններէն մին արտասանեց Նիւ Եորքի պարսկական նորընտիր հիւպատոս Մ. Թօփաքեան, որ համերաշխութիւն յորդորեց օսմանցի ցեղերը, որոնք դժբախտաբար շատ ետ մնացած են բնակչութեան պատճառաւ: Նախ պէտք է, ըսաւ, վանել զանազան ցեղերու կրօնական ճըղճիմ խնդիրները, ծագող հակառակութիւնները, և յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ մտնել: Մ. Թօփաքեան յոյս յայտնեց թէ ճշմարիտ հաւասարութեամբ մը շարժելով, Թուրքիա պիտի կրնայ իրեն արժանի դիրք մը բռնել աշխարհի մեծ ազգերուն մէջ: Հրաւիրուած շատ մը երեւելի Հայեր ներկայ չէին գտնուած, և Հայ մը՝ բացականերուն կողմէ խօսելով՝ ըսաւ թէ ո՛չ մէկն Թուրքերը եւ ոչ ուրիշ ոեւէ Թուրք չեն կրնար բուռն միջոցներու դիմելով շահիլ Հայոց հաւատարմութիւնը եւ անձնուիրութիւնը:

ՑԱԻՈՎ կը տեղեկանանք, թէ ծանօթ գրագէտ Գ. Արշակ Չօպանեան (ի Բարիզ) ծանրապէս հիւանդ է երկու շաբաթէ ի վեր, և բժիշկներու խորհրդով ոչ մէկ այցելութիւն կ'ընդունի:

ՔԱՐՍԱՆՃԱՔԻ մէջ ջարդի վախեր բաւական փարատած են: Անագագործ արհեստաւոր դասակարգը, որ ամէն գարնան «հոգին բերանն առած» կը պտտէր գազանաբարոյ քիւրտերու վոհմակներու գիւղերը, այս տարի ալ սկսաւ թափառիլ իր ընտանիքի օրապահիկը ապահովելու յոյսով: Անագագործ մը սակայն, իր երկու աշկերտներով Քիւրդերէն կողոպտուած և մազապուր մեռնելէ ազատած հասաւ Մեծ-կերտ: Տեղիս կառավարութիւնը հեռագրեց Խլաթի կառավարչին ի անօրինութիւն: Ցունիս 2ն դէպք մը պատահեցաւ քիւրդ աշիրէթներէն Շիրանցիներու և կառավարութեան միջեւ: Մեծ-կերտէն 3-4 ժամ հեռու Սեզանք բռնած գիւղին մէջ կառ. հարկահաւաք մը և 20 ոստիկաններ տուրքերը պահանջելու պահուն, երբ մերժողական պատասխան կ'ընդունին՝ իսկոյն իրենց մօտ գտնուող հինգ անզէն քիւրդերը կը կապեն մէկզմէկու: Բայց այս աշիրէթի հարիւրաւոր քուրդերը երբ այս անակնկալը կ'իմանան՝ չորս կողմերէն հրացան արձակելով կը յարձակին անոնց վրայ իրենց մարդիկը ազատելու. բայց ոստիկանները, իրենց հինգ կալանաւորները չեն յանձներ և կը փախչին: Աղքատութիւնն ու սովը մեծ համեմատութիւններ առնել սկսած է, բայց հակառակ ասոր կառավարութիւնը խստիւ տուրք կը գանձէ:

ԱՐԱԲԿԻՐԻ մէջ սղութիւնը կը շարունակուի դեռ, եւ հակառակ այս աղէտին, կառավարութիւնը ամենայն խստութեամբ կը գանձէ զանազան տուրքեր, էմլաք եւայլն. գանձումի այս խիստ ձեւը հին ռեժիմի օրով անգամ տեսնուած չէր. կ'ըսէ նամակագիրը՝ օրինակ մանուկ աղջիկներ հէնքը կը զմռսեն, որպէսզի իր ունեցած չունեցածը ծախելով վճարէ, չէ՛ մի որ իր ապրուստի միջոցը կը կտրեն, ի՛նչ ընէ խեղճ ճարահատ: Հակառակ շարունակական աղէտներու, զինուորական տուրքը սակայն չի կրցին գանձել և այսօրերս բոլորովին մոռցած ըլլալ կը թուի: Հայահալած մալ միւտիրին պաշտօնանկ եղած ըլլալը կը խօսուի, միւս կողմէ նոր քաղաքապետը կ'աշխատի որպէսզի անիկայ իր պաշտօնին մէջ մնայ, այս վերջինը Իթթիհատեան մըն է: Լսարանական ժողովները որոնք երկար ատենէ ի վեր դադրած էին, վերաբացուեցան:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը շաբաթ օր Ազգ. Հիւանդանոց երթալով, այցելեց նոյն հաստատութեան յարկերը:

ՑՈՊՊԷՆ կը գրեն.—«Ցոպպէի քաղաքական վիճակը կը ծանրանայ օրէ օր. քանի մը օրը մէկ անգամ սպանութիւններ տեղի կ'ունենան. քաղաքը մեծ յուզման մէջ է. անցեալ շաբաթ մը առաջ Մուղրիպցի (Մարոքցի) Արապ մը զինուած կը յարձակի կառապանի մը վրայ, երկու ձի, կառապանը և 5 հոգի կը սպաննէ. մէկ Թուրք և մէկ Հրեայ ևս կը վիրաւորէ. բարեբաղդաբար կը ձերբակալուի մարդասպանը: Հազիւ մէկ երկու օր անցած ասոր վրայ, 14ին ժամը 10,50ին (Ը. Թ.) առաւօտը Ցոպպէի Տեսուչ Տ. Գարեգին Մ. Վրդ. Սագաեան ըստ սովորութեան պտոյտի ելած էր, կառավարչական զօրանոցին առջեւի մեծ հրապարակը կը հասնի. այս անգամ ուրիշ Մուղրիպցի Արապ մը բոլորովին մերկացած՝ շապիկը թեւին վրայ փաթթած և ի դատած մարմինով՝ ձեռքը դաշոյն մը կը յարձակի ժողովուրդին վրայ. Նախ կը վիրաւորէ Հրեայ մը ու Թուրք մը. նոյն պահուն Տեսուչը այդ տեղէն կ'անցնէր՝ Արապը յանկարծ կը յարձակի անոր վրայ և ձախ կողմէն ծծին տակ կը մխէ դաշոյնը. խեղճ վարդապետը հազիւ մէկ քանի քայլ կրնայ առնել և կ'իյնայ հրապարակին վրայ՝ անշնչացեալ, իսկ ոճրագործը աւելի կը յառաջանայ և կը յարձակի Թուրքի մը վրայ, բայց զինուած ըլլալով՝ վեցհարուածովը կը քաշէ և կը հետապնդէ Մուղրիպցին. հրեշը շուարելով ինքզինքը զօրանոց կը նետէ և կը յարձակի զօրաց վրայ. զօրքերը սուիններու օգնութեամբ կը յաջողին բռնել զինք և կը յանձնեն արդարութեան ատեանին: Սպաննեալ վարդապետը բառ մը իսկ չկրցաւ փոխանակել և վերջին շունչը փչեց. Թարգմանին և ուրիշ ազգայիններու առաջնորդութեամբ զոհին մարմինը փոխադրեցինք վանքը, ուր 16 ժամու չափ մնալէն վերջ, Երուսաղէմի միաբանութեան ազդարարութեամբ քաղաք հասան Թովմաս և Սամուէլ վարդապետները որոնք արդէն Ռամալլա կը գտնուէին. Ժամը 5ին (ը. թ.) տեղւոյս ազգայինները և ամէն ազգէ հոծ բազմութիւն մը թափօր կազմելով կայարան փոխադրուեցաւ նշխարը ուր յատուկ գայմագամը հետեւեալ խօսքերը արտասանեց. «բոլոր յանցանքը մերն է, կառավարութեանն է. որ թոյլ կը գտնուի գործելու մէջ. ասիկա մեզի համար նուաստութիւն ու ամօթ եղաւ. այս ոճրագործութեան վրայ ոչ միայն մենք, այլ և ամբողջ ժողովուրդը և ստորները չափազանց յուզեցանք. կը յուսամ թէ վաղը իսկ Պոլիսէն հրաման գալով կախուի այս ոճրագործը». ցաւակցութիւն յայտնելով և ներողութիւն խնդրելով, վերջացուց խօսքը. արդէն շոգեկառքի ժամանման ժամը հասած ըլլալով, մեկնեցաւ Երուսաղէմ իր հետ տանելով անմեղ զոհին մարմինը: Տեղւոյս Թարգման Պ. Դաւիթ Գրիգորեան անձամբ գիշերը ներկայ գտնուեցաւ հարցաքննութեան ու պէտք եղած տեղերը հեռագրել տուաւ. մինչեւ լոյս կառավարչատուն մնաց և աշխատեցաւ իր կարգին: Ոճրագործը առաջին հարցաքննութեան ըսած է թէ ինքը նոյն օրը եկած է. նախապէս Տէբէրիայի մէջ մարդ վիրաւորած ու բանտէն ալ փախած է, յետոյ յարեց թէ, եթէ զէնքը արձակեն 20 հատ քրիստոնեայ ևս պիտի սպաննէ եղեր, ըսելով թէ ամբողջ Քրիստոնեաները (կեավուրներ) են. Բ. հարցաքննութեան միջոցին փոխած է իր պատասխանը թէ իրենք շատ են և սուլթան Համիտի հրամանով կը շարժին: Անհանգստացուցիչ քաղաքական տագնապներ որ օր ըստ օրէ ծանր երեւոյթներ կ'առնեն. այս իսկ պատճառաւ Երուսաղէմէն ու Պէյրութէն զօրք եկաւ քաղաքին պահպանութեան համար. հաւանական է որ պատերազմական ատեան կազմուի:»

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՆԻՍՏԸ

ԱՏԱՆԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

Նախարարաց Խորհուրդը գումարուեցաւ երէկ մինչեւ ուշ ատեն և զբաղեցաւ մասնաւորապէս Կրետէի խնդրով և Ատանայի պատերազմական և կառավարական քննիչ յանձնաժողովներու, ինչպէս նաեւ Հայոց Պատրիարքարանին կողմէ տրուած թագրիրները քննելու պաշտօն ունեցող նախարարական յանձնաժողովին տեղեկագրով: Նախարարական յանձնաժողովին այդ տեղեկագիրը աւարտած ըլլալով երէկ կարդացուեցաւ Նախարարաց Խորհուրդին մէջ և ընդունուեցաւ մէկ քանի թեթեւ փոփոխութիւններով, որոնք ընդհանուր իմաստին չեն վնասեր: Նախարարաց Խորհուրդի նիստէն ետք թերթիս խմբագիրներէն մին տեսակցեցաւ Ելմտական երիտասարդ նախարար Ճավիտ պէյի հետ, որ յայտարարեց թէ իրենց պատրաստած տեղեկագիրը, ըստ որում Ճավիտ պէյ ալ մաս կը կազմէր այդ Նախարարական յանձնաժողովին, լաւ ընդունելութեան արժանացած է և կառավարութիւնը այդ իմաստով յայտարարագիր մը պիտի հրատարակէ պաշտօնաթերթին մէջ և ըստ այնմ բոլոր կուսակալութիւններուն և Նահանգներուն պիտի հեռագրուի: Ատանայի նորընտիր կուսակալին մասին, Ճավիտ պէյ յայտարարեց թէ երեք օրէն կը մեկնի իր պաշտօնատեղին, իր յաջորդին, Սկիւտարի նորընտիր կառավարիչ Տէպրէի նախորդ գայմագամ Ֆայիգ պէյի մասին, ըսաւ թէ կարող ու ձեռնհաս անձնաւորութիւն մըն է և բարեբաղդութիւն մըն է Սկիւտարցիներուն համար աստանկ միւթէսարրըֆ մը ունենալը:

⁂ Թէեւ Թուրք թերթերէն առնելով գրած ենք թէ Ս. Պատրիարքը այցելած է Հիլմի փաշային, բայց ստուգեցինք թէ Ս. Պատրիարքը տեղեկանալով որ Նախարարաց Խորհուրդը վերջնական լուծում մը պիտի տայ իր կիրակիի նիստին մէջ, չէ գացած Բ. Դուռ:

⁂

ՑԱԻՈՎ կը ծանուցանենք թէ Նեն-Կազեթա երեկօյէն է սկսեալ անպայման դադարման դատապարտուեցաւ Պատերազմական Ատեանին կողմէ, նոյն ատենին դէմ լրած հրատարակութիւններուն համար:

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

Bourse de Paris

7 Օգոստոս 1909

Ֆրանսական 3 %	98 02
Օսմ. Միացեալ բացուեցաւ	93.80
» » գոցուեցաւ	93.75
Երկաթուղի	174.75
Պանք Օթթոման	714
Պալիա-Գարաայտըն	423
Թրամուէյ	—
Րիօ-Թինթօ	1940

Ա. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՀԱԼԱԾԱՆՔԻ ԶՈՀԵՐ

(ԿՈՎԿԱՍԻ ԹԱԹԱՐ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԻՑ)

ՎԷՊ

ԳԼՈՒԽ Ե.

Սպանութեան պատճառը եղել էր այն փողը, որը ունեցել էին այդ հայերը իրանց վրայ: Այս ոճրագործութեան փաստը ստուգելու համար վկան երկար ժամանակ որոնել էր անտառում և վերջապէս յաջողեցրել էր գտնել սպանուածների դիակները մի անթափանցում թաղած:

Եւ այսպէս այս վկան եկել էր, Ջառնչանին պատմել եղեռնագործութեան մանրամասնութիւնը և խոստացել ցոյց տալ դիակների տեղը:

Մինչդեռ Ջառնչանը պատրաստւում էր գործին նորից ընթացք տալ, որ գոնէ օրէնքի միջնորդութեամբ գտնէր իր ամուսնու դիակը ու թաղէր նրան իրանց գերեզմանատանը, յանկարծ լուր տարածւեց, որ թուրք վկային մի առաւօտ գտել են իրանց գիւղում՝ իր տանից մի քանի քայլ հեռաւորութեան վրայ՝ սպանուած, ընկած...

Սրանով էլ յաւիտեան կորան անբախտ Ջաքարի սպանութեան հետքերը և Ջառնչանը՝ ճարահատուած՝ Աստծուն յանձնեց անգութ ոճրագործի դատաստանը և ընդմիշտ լռեց այդ գործի մասին, երկար ժամանակ սուգ ու [illegible] դարձնելով իր խորտակուած կեանքը... Խեղճ կինը աւելի անմխիթար մնաց այն պատճառով, որ նրան չյաջողեց գոնէ ամուսնու դիակը գտնել, որ կարողանար օրինաւոր կերպով թաղել նրան և մի տապանաքար դնել նրա շիրիմի վրայ...

Իրաւ է, սարսափելի ծանր էր Ջառնչանի համար այդ հարուածը, բայց նա կարողացաւ խոհեմութեամբ ընդունել իր բախտից այդ թունալի բաժակը և ըմպել առանց ընկճւելու... Նա բնազդմամբ զգաց իր բարոյական պարտաւորութիւնը իր երախաների վերաբերեալ, որոնց համար այսուհետեւ նա պիտի լինէր ոչ միայն մայր, այլ և հայր և անխոնջ բարեխնամ հայր, ինչպէս էր Ջաքարը...

Վերջապէս սեւազգեստ կինը հաշտուեց այն մտքի հետ, որ յաւիտեան մարեց իր անձնական ուրախութիւնը և այսուհետեւ նա պիտի ապրէր յատկապէս իր որբերին ապրեցնելու համար... Նա գիտէր հրաշալի գործեր գործել, որոնց գինը շուկայում օր աւուր բարձրանում էր: Այդ արհեստը վերջապէս դարձաւ այն միակ աղբիւրը, որով Ջառնչանը կարողացաւ չորս հինգ տարիների ընթացքում բարւոքել իր քայքայուած օջախի նիւթական դրութիւնը: Մինասեանների տունը շուտով դարձաւ մի ամբողջ գործարան, ուր բանում էին տասնեակ գեղջկուհիներ, օգնելով բարեսիրտ Ջառնչանի որբերի օրն ու կեանքը...

Գրիգորը արդէն տասն և ութ տարեկան էր իսկ Մէխօն տասն և եօթ: Երկուսն էլ աշխատասէր ու «նամուսով» տղաներ էին. առաջինը տանգործի վրայ, իսկ երկրորդը ոչխարի:

Երկուսն էլ ամենայն սիրով հսկում էին իրենց մօր պատուէրներն ու կարգադրութիւնները և շաբաթը մի անգամ նրանք գալիս էին հաշիւ ու տեղեկութիւններ տալ նրան թէ՛ տաւարի և թէ՛ ոչխարի դրութիւնից:

Մի շաբաթ օր Մէխօն հերթն էր և մայրը հաց էր թխել ու պաշար պատրաստել հովիւների համար, բայց Մէխօն ամբողջ օրը չերեւաց: Մայրը անհանգիստ էր: Մինչեւ գիշերուայ կէսը նա սպասեց, բայց Մէխօն չեկաւ: Խեղճ կինը քունը կտրած՝ սպասում էր լուսանալուն, որ կարողանար գիւղից մի մարդ ուղարկել ոչխարի մօտ՝ Մէխօյից լուր բերելու:

Ջառնչանը առհասարակ այդպիսի դէպքերում աւելի անհանգստութիւն էր արտայայտում Մէխօյի վերաբերմամբ՝ քան Գրիգորի, այդ պատճառով էլ շատերը կարծում էին թէ նա կրտսեր որդուն աւելի է սիրում: Իսկապէս Ջառնչանը իր զաւակներին սիրում էր հաւասար սիրով, բայց մօտիկ ճանչնելով նրանց բնաւորութիւնները՝ նա միշտ զգում էր, որ Մէխօն կարօտ է ուշադիր խնամքի և հոգացողութեան, մանաւանդ որ նա սիրում էր գործ ունենալ զէնքի և վառօդի հետ. բացի այդ՝ լսելով՝ նա ծածուկ կապեր էր հաստատել մի գաղտնի խմբակի հետ, որը տարածում էր գիւղերում արգիլուած ապրանքներ, թռուցիկներ ու շաբաթաթերթեր, որոնց մէջ գրուած էին հայկական դատի և Տաճկահայաստանում կատարուած բարբարոսութիւնների վերաբերեալ: Ի միջի այլոց պէտք է ասել, որ Ջառնչանը լսել էր, որ Մէխօն պատրաստւում է Տաճկահայաստան գնալու, երկրորդ փորձի համար:

Ահա՛ այս հանգամանքներն էին Ջառնչանի անհանգստութեան պատճառը և հասկանալի է՝ թէ ինչո՞ւ խեղճ կինը այդ ամբողջ գիշերը մի րոպէ անգամ չկարողացաւ քնել:

Վերջապէս լուսաց [illegible] կանչի ձայնը: Ջառնչանը մի քանի անգամ երեսին խաչակնքեց, լուացւեց, աղօթք արաւ, աղախնին կանչելով՝ զարթնեցրեց և ինքը դուրս ելաւ բակը:

Կիրակի առաւօտ էր. իսկ այդ պատճառով էլ գիւղացիները սովորականից երկար էին քնում:

Դեռ ոչ ոք չէր զարթել:

Ցանկարծ հարեւան տներից մէկի մօտ շները հաչեցին և ճանապարհի վրա երեւաց մի մարդու ուրուագիծ, որը արագ-արագ մօտենում էր Մինասեանների տանը:

Ջառնչանը իսկոյն ճանաչեց նրան: Նա Մէխօն էր:

Ուրախութեան արտասուքն աչքերում Ջառնչանը յառաջ գնաց որդուն հանդիպելու:

—Բարի լո՛յս, մայրի՛կ ջան,—ողջունեց Մէխօն:

—Աստծու բարին քեզ,—պատասխանեց մայրը գրկախառնուելով նրան:—Մա՛յրդ քեզ մատաղ... Ինչ պատահեց քեզ... Այսքան ճանապարհին թողեցիր... ինչո՞ւ ուշացար...

—Մայրի՛կ ջան, ինքս չգիտեմ, թէ ինչ պատճառ բերեմ,—պատասխանեց Մէխօն: Երեկ դեռ առաւօտից ես պատրաստուեցի գալ. մէկ էլ լսեցի, թէ ոչխարներից մի քանիսը պակաս են: Գնացինք, ման եկանք, ոչխարներին գտանք: Կէսօրին ճանապարհուեցի դէպի տուն, դեռ Քօսի աղբիւրը չհասած՝ մէկ էլ տեսնեմ վազի վազ ետեւիցս եկան ու ասեցին թէ մեր հովիւներից մէկին Թուրքերը վիրաւորել են: Ետ յետ դարձայ. տեսայ որ մի թեթեւ կռիւ էր պատահել մեր ու բէկի հովիւների մէջ: Մերոնք նրանցից մէկի գլուխն էին պատռել, նրանք էլ մերի ձեռքն էին վիրաւորել: Մինչեւ իմ գնալը նրանք հաշտուել էին ու ցրուել: Օրը եկաւ երեկոյ դարձաւ: Նորից ճանապարհուեցի դէպի տուն. յանկարծ պատահեցի մի քանի ծանօթ հայերի, որոնք գալիս էին մեզնից մատաղացու ոչխարներ առնելու: Դրանց էլ ճանապարհ դրի ու օրը մթնեց: Մթնով էլ ճանապարհուեցի ոչխարի մօտից...

—Դո՛ւ սաղ լինես,—ընդհատեց նրան Ջառնչանը:

—Ոչխարն էլ քեզ մատաղ, նախիրն էլ...

(Շարունակելի)

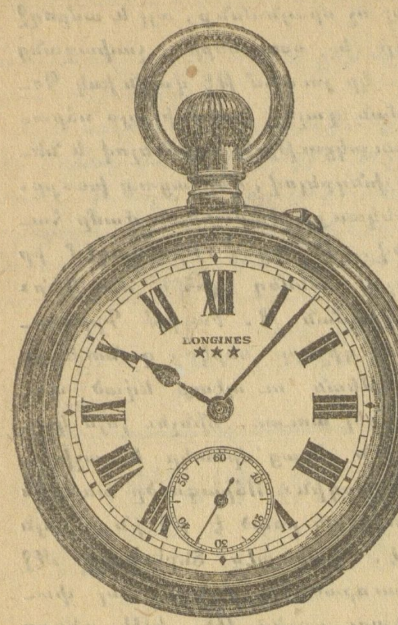

ԼՈՆԺԻՆ

Աշխարհիս միակ ամենաբնտիր ժամացոյցը, պաշտօնապէս ընդունուած Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային Նախարարութիւններէն :

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ կ՚ըլլայ ճշդապահ եւ ուղիղ դատողութեան տէր ամէն գնորդ նախապատուութիւն կուտայ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցին.— Որովհետեւ ճշդութիւն, տոկունութիւն, նրբարուեստ աշխատութիւն եւ վայելչաձեւութիւն անոր գլխաւոր արժանիքը կը կազմեն եւ լրջօրէն երաշխաւորուած են։ Ինչո՞ւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը ամէնէն բազմաթիւ եւ ամենաբարձր վարձատրութեանց արժանացած է.— Որովհետեւ հիանալի կերպով կ՚իրականացնէ արուեստին բոլոր կատարելագործումներն եւ իր նշանաւոր արդիւնքներով միշտ կը գլէ համանման արտադրութիւնները։

5 մեծագոյն մրցանակներ.—Անվերս (1885(, Բարիզ (1889), Պրիւսէլ (1897), Բարիզ)1900), Միլան (1906)։
2 արծաթյ մրցման, ոսկեայ ժիւրիի.—Ժընէվ (1896), Թուրին (1899)։
4 Սեռիի մրցանակներ, 35է աւելի ուրիշ մրցանակներ Նեօշադէլի դիտարանէն։
16օֆադրամներ.—Բարիզ, Վիեննա, Ֆիլատելֆիա, Անվերս, Ամսթէրտամ, Չիքակօ, եւն., եւն.։

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷՋՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ Մեծ Շուկայ, Մահֆազաճըլար, 44—49. Կ. ՊՈԼԻՍ

Ամէն տեսակ գոհարեղէն պատրաստ կը գտնուին. յանձնարարութիւնք եւս կ՚ընդունուին։
Կը խնդրուի գաւառի մէջ այն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտք ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ գրկել իրենց ապսպրանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար։

ՑՈՒՑԱԿ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆՑ
ՆՊԱՍՏԻՑ ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՅ

Խ. Բրմեան եւ Գ. Արսլանեան	30
Օսմ. Պանքա	12387
Ֆրամասոննութ. օթեակ	1425
Սամսոնիա	5000
Մանչէսթր	10098
Բիւզանդիոն	4354.50
Պէօյիւքտէրէ	1514
Մանզում.	1164.50
»	287.25
Ոմն	246
Բերա պնակաւ	220
Սօֆիոմ (Ռուսիա)	1250
Օսմ. Պանքա	10256
»	4720
Նիւ-Եորքէ	11880
Ինէպօլու	3996
Շումլայէ	2090
Բոնկորտ (Ամերիկա)	2398
Ամերիկայէ Հայ Գաղութ	2258
Մանչէսթրէ	1188
Չըլսի (Ամերիկա) Պ. Պօյաճեան	270
Զաթալճա	1620
Իւրկիւպ	200
Սեբաստիա. Տիկին Ոմն	432
Մուրատ-Չայ	425

(Շարունակելի)

ՏՈՔԹ. ՏԻԳՐԱՆ ԷՖ. ԹԱՊԻՊԵԱՆ
ՎԻՐԱԲՈՅԺ — ԲԺԻՇԿ
Ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ

Ամերիկեան բժշկական համալսարանէ մըջանաւարտ, 20 տարուան փորձառութեամբը ծանօթ Ամերիկեան եւ Անգլիական նորագոյն մեթոտներով չափահասից եւ տղայոց, ինչպէս նաեւ կանանց յատուկ ամէն տեսակ ներքին խօթերը, այլազան գրօնիկ հիւանդութիւններ, մորթային ախտերը, ջերմամիզութիւնը, Ֆրանկախտը բուժելու պատրաստ բազմավաստակ Տքդ. Տիգրան էֆ. Թապիպեան, Շիշլիի մեծ պողոտային վրայ Անանեան ափարթըմանը իր տանը մէջ հիւանդ կ՚ընդունի բացի կիրակիէ ամէն օր, մինչեւ կէս օր։ Ցերեկալ բժիշկը յաջողապէս պատրաստ է դարմանելու, նաեւ գործողութիւնը անկարելի կամ անբուժելի դարձած դժնդակ ախտերէն զանեւրը, ըստ դրութեան Փրոֆ. Ճէգուպիի եւ Հանրի Սէլըքիի։ Կէսօրէ վերջ բացի կիրակիէ եւ հինգշաբթիէ կը կը գտնուի Պոլիս Նոր Նամակատան դիմաց Ֆէրաճ պէյ խանի իր մասնաւոր դարմանատան մէջ, եւ հինգշաբթի կէս օրէ ետք Գատըգիւղ Բազար ճատտէսի, Սզավրի Նիգօլայիտիս էֆ.ի դեղարանը։ Ուրբաթ օրեր ձրի։

13—36

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ
Կ. Պոլիս, Մաքրիգիւղ, Սամ Աղաճ Լատին եկեղեցւոյ փողոց

Բ. ՇՐՋԱՆ

Կրթարանս առաջին շրջանը բոլորեց ընդհանուր համակրութեան մէջ։ Տնօրէնութիւնը քաջալերուած յառաջիկայ Բ.րդ շրջանին համար ինչ ինչ կարգադրութիւններ եւ Ուսուցչական յաւելումներ ըրած է։

Այն ծնողք՝ որոնք կը փափաքին իրենց զաւակները վարժարանիս խնամոց յանձնել, կը հրաւիրուին վարժարան ամէն օր մինչեւ կէս օր, ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար եւ ստանալու իրենց զաւակաց մուտ տոմար։

Մանկապարտէզը կը բացուի օգոստոս 3ին, Նախակրթարան Օգոստ. 24ին, Ուսումնարանը Օգոստոս 31 Բշ. եւ նոյն օրէն դասախօսութիւնք կը սկսին։

Վճարմունք ցերեկեաններուն համար եռամսեայ, իսկ գիշերօթիկներուն վեցամսեայ կանխիկ, աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար անձամբ կամ նամակաւ դիմել Տնօրէնութեան։

Հիմնադիր-Տնօրէն
ՊՕՂՈՍ Ե. ՊԷՔԱՃԵԱՆ

9—25

ՏԻ ՆԱՍԻՕՆԱԼ ՓՐՕԹԷՔԹՕՐ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000 ԱՆԳ ՈՍԿԻ

Ամենէն նպաստաւոր պայմաններ՝ քան ուրիշ ո և է ընկերութեանց. Արեւելքի համար ժամանակ զեղչեալ սակացոյց, վնասուց հատուցմունք անմիջական, եւ առատաձեռնօրէն կը վճարուին։

Թուրքիոյ Ընդհանուր Տնօրէն
Վ. Գ. ԳԱԼՖԱԵԱՆ
Ղալաթիա, Սէնմալը խան, Թիւ 8-9

Գործակալութիւնք.— Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու մէջ պատուաւոր եւ կարող գործակալներ կը փնտռուին։

ՏՈՔԹ. Ա. ՌՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Էրբի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութեանց

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեկտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած տաք օդի, տէաֆանօսքօբիի, պրօնքօսքօբիի եզօֆաքօսքօբիի ու ամէնէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խըմը, ճիճ, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խռչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ քերծուածքի մեթոտով հիւանդութիւնները, որոնց ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելապէս կը չնջէ նորահնար գործիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպիոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ՚ապացուցանէ։

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ եւ տղայոց կոկորդի նշիկները (պատէնթիք) կը հանէ, առանց արիւնհոսութեան իր մասնաւոր գործիքովը։

Հիւանդ կ՚ընդունի, մինչեւ կէս օր Պահճէ Գաբու, Համիտիյէ սէպիլ դէմ, Աքիլ Իսթէֆեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա Շիտակ ճամբայ, Թագսիմ, Ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, Թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տանը դիմող աղքատ հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատներ ամէն օր ձրիաբար դարմանուելու պատրաստ է։

ՀՐԱՇԱԼԻ ՀՐԱՇԱԼԻ ՀՐԱՇԱԼԻ
Փուքացէք ըսւով

ՎՕՇԻՆ
WASHENE

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՕՃԱՌ ԼՈՒԱՑՔԻ ՀԱՄԱՐ

Ինքնին կը լուայ եւ կը մաքրէ 15 վայրկեանի մէջ առանց օգնութեան մեքենայի, վրձինի եւ նոյն իսկ լուացարարուհիի՝ ամէն լուացուելիք իրեղէններ՝ ըլլան բամբակեղէն, բրդեղէն կամ մետաքսեայ, մինչեւ իսկ ամենանուրբ թելեղ եւ տանթել։

Խնայողութիւն ժամանակի, ծախքի եւ աշխատութեան

Խիստ հակաանախական եւ բոլորովին անվնաս

Վօշինով լուացուած իրեղէնները 25 տա հարիւր աւելի երկար կը դիմանան քան ո և է ուրիշ միջոցով լուացուածները։

200 ոսկի երաշխաւորութիւն

Փորձեցէք եւ պիտի ճամոզուիք

Փնտռեցէք գլխաւոր նպարավաճառներու քով։ Գին՝ 2ուկէս դահեկան հատը։

Ընդհանուր ներկայացուցիչ՝ Տաճկաստանի, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Սերպիոյ համար։

Ե. Մ. ՄԱՎԻ

Սօֆիա, Վառնա, Պէալին

ՍՕԼՈՒՆ, Ըրզվան խան Թիւ 9.

Կը գտնուին նաեւ անգլիական ընտիր տեսակ լուացքի ուրիշ օճառներ։

Ներկայացուցիչներ կը փնտռուին գաւառներու համար։

ՇԱՀԵԿԱՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.—

Վերջերս Լոնժին ժամացոյցը ապօրէն յարձակումներու առարկայ եղաւ մրցակից վաճառանիշի մը ներկայացուցիչին կողմէ, որուն ի գործ դրած անազնիւ միջոցներն պախարակուած եւ մերժուած են սակայն բուն իսկ գործարանէն։ Օգտակար է յիշեցնել հոս թէ 4 տարիէ ի վեր Նէօշադէլի Դիտարանին մրցումներուն ընդունուած բոլոր Զուիցերական գործարաններուն մէջ՝ Լոնժին գործարանը առաջինն է որ ամենակատարեալ յաջողութեամբ մասնակցած ըլլայ սոյն մրցումներուն, ըստ որում ամէն տարի անխափան ստացած է սեռիի բարձրագոյն մրցանակը եւ, բաց աստի, 35է աւելի ուրիշ մրցանակներ շահած։ Նաեւ Լոնժին ժամացոյցին ստացած պատիւներուն կատարեալ մէկ ցուցակը կազմել հարկ ըլլար, լրագիր մը սիւնակները չպիտի բաւէին, մինչեւ իսկ առանց յիշատակելու միջազգային ցուցահանդէսներու բազմաթիւ վարձատրութիւնները, ի մէջ այլոց 5 մեծ մրցանակ, 2 արծաթյ մրցման եւ 16 ժիւրիի ոսկեայ, որոնք անոր շնորհուած են ոչ միայն բարձր ճշդութեամբ որակուող մասնաւոր մեքենաներուն համար, այլ առանց բացառութեան ընդհանուր արտադրութեանց համար, ինչ որ սոյն վաճառանիշին տուած է իր տիեզերական համբաւը։ Իր տեսակին մէջ միակն է այն յաղթանակը զոր Լոնժին ժամացոյցը տարաւ, նաւապետ Պէռնիէի հրամանատարութեան տակ Մ. Նահանգներէն դէպ ի Հիւսիսային բեւեռ մեկնող արշաւանքին առթիւ, միայն 4 երկվայրկեանի տարբերութիւն մը ցոյց տալով՝ 429 օր տեւող սոյն ուղեւորութենէն ի դարձին։ Լոնժին ժամացոյցը նոյնչափ արդիւնքով կը դիմագրաւէ Քիուի (Անգլիա) եւ Ուաշինկդընի (Մ. Նահանգներ) Դիտարանները, որչափ Նէօշադէլինը, եւ ամէն տեղ միեւնոյն յաջողութիւնները հելով՝ իր կարեւորութիւնը միշտ աւելի կը շեշտուի, իբր նախատիպը ժամագործական ճարտարարուեստին մէջ տեղի ունեցած կատարելագործումներուն։ Լոնժին գործարանին արտադրութիւնները պաշտօնապէս ընդունուած են Մ. Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային Նախարարութիւններէն, ինչպէս նաեւ հին եւ նոր աշխարհներու երկաթուղիներու բազմաթիւ ընկերութիւններէն. առանց առարկութեան Լոնժին ժամացոյցը ընդհանուր աշխարհի ամենաընտիր վաճառանիշն է եւ իր արժանաւոր համբաւը չի դադրիր տարածուելէ։ Վարկաբեկումը՝ զոր մէկ քանի մրցակիցներու արհեստակցական նախանձը պիտի ուզէր առաջ բերել ընաւ չի կրնար վնասել անոր, այն առաւելն իր եզական յատկութիւնները գեր ի վերոյ կը հանդիսացնեն զայն ամէն յարձակումէ։

Թուրքիոյ համար
Ընդհանուր Ներկայացուցիչներ
ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷՋՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ՊԱՆԴՏԸՍԱԼՕՆԻՔ

Մասնաճիւղ Ղալաթիոյ.— Քամանտօ խան։

Պոլսոյ գործակալութիւն.—Գաբըրըօղլու բաժնատուի դիմաց Այնէր էֆ. Քիւթիւփհանէ փողոց։

Պոլսոյ Գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանքային ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաեւ գանձումներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն, ինչպէս եւ Արտասահմանի համար։

ՀԱՅ ԶԻՆԱՎԱՃԱՌ ԳԱԼԱԹԻՈՅ
ՃԱՐԵՀ ՊԷՆԿԼԵԱՆ

Ուղղակի Ամերիկայէն բերել տուած ամենաընտիր զէնքեր, վաճառելի կանխիկ եւ ապառիկ մատչելի գիներով։ Դիմեցէք Ղալաթիա Գարաքէօյի բաղնիքին կից Թիւ 56 վաճառատունը։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

Նըլտըզի չքահանդէսին համար Շիրքէթը 24, 25 եւ 26 Յուլիսի համար գիշերային սպասարկութիւնները դրած է.— Գիշերուան ժամը 5էն 6 մասնաւոր շոգենաւ մը Պէշիկթաշէն Սկիւտար պիտի երթեւեկէ։ Ուրիշ շոգենաւ մը ժամը 3.6 Պէշիկթաշէն Հայտար փաշա պիտի երթեւեկէ։ Ժամը 3, 30ին կամուրջէն շոգենաւ մը պիտի մեկնի Պէշիկթաշ, Օրթագիւղ, Գուրուչէշմէ, Արնաւուտգիւղ, Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկեան, Ստէնիա, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Մէզարպուրնու եւ Եէնիմահալլէ հանգրուանով։

Ժամը 5,30ին կամուրջէն շոգենաւ մը պիտի մեկնի Պէշիկթաշ, Գուզկունճուգ, Պէյլէրպէյ, Չէնկէլքէօյ, Գանտիլլի, Ա. Հիսար, Գանլըճա, Չըպուքլը, Բաշապաղչէ եւ Պէյքօզ հանգրուանով։

Ժամը 5,30ին Պէշիկթաշէն շոգենաւ մը պիտի մեկնի կամուրջէն։

*** Նըլտըզի մուտքի տոմսակները կը ծախուին կամուրջի կիչէներուն մէջ, ինչպէս Վապօրի նաւամատոյցները։ 5—3

***

Կը ծանուցուի համբորդներուն որ բաժանորդագրութեանց տոմսակները պէտք է բաժանորդագրութեանց տետրերէն բաժնուած ըլլան որպէս զի պաշտօնեաները ծակեն տոմսակները. հետեւաբար ամէն անոնք որոնք բաժանորդագրութեան տոմսակ մը կը ներկայացնեն առանց բաժանորդագրութեան տետր ունենալու, իբր տոմսակ չունեցող պիտի նկատուին եւ ինչպէս որ գրուած է տետրակին կողքին վրայ այդ տոմսակները պիտի գրաւուին։ 6—3

ՊԱՐԶԻՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Գշ. Սեպտ 7 (Ն. Տ.)։ Թուրքերէնի եւ Ֆրանսերէնի դասընթացքը աւելի զօրացնելու համար՝ վարժարանս բարեբաղդութիւնը ունեցաւ իր ուսուցչական մարմնին վրայ աւելցնելու Ս. էֆ. Արենց եւ Զիա պէյ։

Գիշերօթիկներուն տարեթոշակն է 16 օսմ. ոսկի, կէսը մուտքի ատեն եւ կէսը Ծնունդին վճարելի։ Իւրաքանչիւր աշակերտ գանձապետին յանձնելու է 1 օսմ. ոսկի՝ գիրքի եւ ուրիշ դպրոցական պէտքերու համար. աւելցածը իրեն կը վերադարձուի տարիին վերջը։ Ծնունդի կամ Զատկի արձակուրդին վարժարան մնացող աշակերտներ 3 մէճիտ պիտի վճարեն։

Նամակատան միջոցաւ դրամ կամ ծրար պէտք է ղրկել Իզմիտ, Կարապետ աղա Պօղոսեանի հասցէին։

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Մր. Ռ. Ռ. Բիւթի, կամ վարժարանիս գործակատար Գրիգոր էֆ. Շահպազեանի, Պայպըլ-Հաուս, Կ. Պոլիս, ժամ $3^1/_2$էն $5^1/_2$ (Ը. Ե.) կամ Տնօրէնութեան Պարտիզակ։

10—14

***

ԹԱՎՐԻ ՆՐԹԱՐԱՆԸ
ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Բարձր. վարժարանի յարակից Թավրի կրթարանին տարեթոշակն է 12 ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարուի Սեպտեմբերին, իսկ միւս կէսը Ծնունդին։ 12 ոսկիէն պակաս վճարող աշակերտներ առաջին գործերով պարապելով պէտք է լեցնեն սահմանուած 12 ոսկիի թոշակը։ Մուտքի ատեն իւրաքանչիւր աշակերտ թուղթի, գրքի եւ գանազան մանր ծախսուց համար պարտի վճարել 20 դահեկան։ Աշակերտները պէտք է միասին բերեն անկողին տուած են, ինչպէս նաեւ բաղնիքի համար փէշթիմալ։

Թ. ՀԻՒՍԷՅԻՆՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ-ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՄՈՄԵՐՈՒ, ԾԱՂԿԵՓՍԱԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ

Սոյն վաճառատունս որ սկզբէն ծանօթ է հրապարակին, այս անգամ եւս կը փափաքիմ իմացնել յարգելի յաճախորդներուս թէ կարգ մը Հիւսէյինճեան անունով զիմողներուն չխաբուելու համար անձամբ այցելել Հաճօբուլօ խան թիւ 29 վաճառատանս տեսնելու համար ամէն տեսակ ճոխ եւ խիստ ճոխազան գիներով պատրաստ մոմեր, ուր յանձնարարութիւններ ալ փութով կը կատարուին երբեք չտեսնուած նոր ձեւերու վրայ, որով կ՚արժէ անգամ մը այցելել, սոյն վաճառատանս մէջ կը գտնուին նաեւ հարսի գոլոք, կերվանթ, ափսէներ եւ սնտուկներ, ձեռնոց, տանթէլա, գոտէլա, ֆիշու, քօղ, կօճակ, ծաղիկ եւն.։

Թէեւ ամէն մարդ կը փափաքի դրամ չտալ, բայց չաստեր դեռ չեն գիտեր թէ անոր զաղանիքն՝ յաճախորդները գոհ ընելով անանց սիրտը չահելուն մէջ կը կայանայ։

Թ. ՀԻՒՍԷՅԻՆՃԵԱՆ
Սուլթան Համամ, Հաճօբուլօ խան թիւ

ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԳԱՐՆԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻՆ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ
ՀԱՆԳԵՐՁԵՂԻՆԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՐՏՕՆԵԱԼ ՄԵԾ ԶԻՆԱՎԱՃԱՌ
ՄԿՐՏԻՉ ՖՐԷՆԿԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Մեսսատեր խան, թիւ 29, 32, 31, 32, 33,
Մասնաճիւղ՝ կարեւոր կեդրոններու մէջ

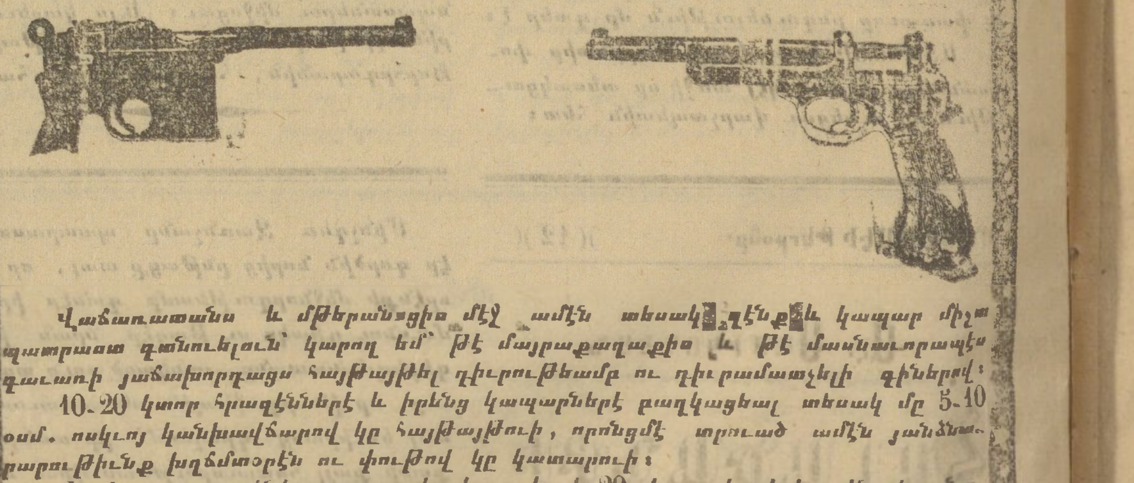

Վաճառատանս եւ մթերանոցիս մէջ ամէն տեսակ զէնքեր կապար միշտ պատրաստ գտնուելուն՝ կարող եմ թէ մայրաքաղաքիս եւ թէ մասնաւորապէս գաւառի յաճախորդացս հայթայթել դիւրութեամբ ու դիւրամատչելի գիներով։ 10-20 կտոր հրազէններէ եւ իրենց կապարներէ բաղկացեալ տեսակ մը 5-10 օսմ. ոսկւոյ կանխավճարով կը հայթայթուի, որոնցմէ տրուած ամէն յանձնարարութիւնք խղճմտօրէն ու փութով կը կատարուի։

Փափաքողաց գիներու ցուցակը կը ղրկուի 20 փարայի փոխարէն իբր նամակադրոշմ ծախս։

Ամէն գրութիւնք պէտք է ղրկել.— Մ. ՖՐԷՆԿԵԱՆ, Սուլթան Համամ, Մէսսատէթ խան, Թիւ 29-33։ Ներփակ գնել պատասխանին նամակադրոշմը։ 14-20

SANTAL SALOLÉ LACROIX
ԳԱԲՍԻՒԼՆԵՐԸ
Միզայի գործարանի հիւանդութեանց դէմ գործածուող հականեխիչ դեղերուն ամէնէն ազդուն եւ ամենայաւ իւրացնելին է։
Վաճառատեղին՝ դեղարան Լագրուա, 31, Rue Philippe-de-Girard, PARIS.
Կը վաճառուի ամէն դեղարաններու մէջ: Ներկայացուցիչ՝ ՕՀԱՆԵԱՆ, Թաօ խան

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԱՂՏԱՍԱՐ Թ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ